

જ્યપાદ પરમોપકારકૃદાગમોદ્ધારક પન્યાસજી શ્રીમદા-
નન્દસાગરગણિસદગુરુભ્યો નમઃ

શ્રી જૈન ગદ્ય-પદ્ય સમુચ્ચય

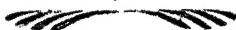
ભાગ ૧ ભો.

સંયોજક અને પ્રકાશક

પુરૂષોત્તમ જયમલદાસ મહેતા.

નાણાવટ પંડેળીપોળ-સુરત.

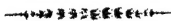

ધીર સંવત ૨૪૪૫.

વિક્રમ સંવત ૧૯૭૪.

પ્રથમ આવૃત્તિ.

તકલ ૧૦૦૦.

પક્ષપાતો ન મે વારે, ન દ્વેષઃ કપિલાદિષુ ।

યુક્તિમદ્વચનં યસ્ય, તસ્ય કાર્યઃ પરિગ્રહઃ ॥

(શ્રીમદ્દરિમદ્સુરિશ્વરજી)

શા. ખુખચદ અમીચંદના ધી સુરત "જૈન" એન્જન
પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં પ્રભુશંકર નરમેશભ વ્યાસે જાળીયું.

ટો. ખપાડીઆ મકાના-સુરત.

કીંમત ૦-૪-૦

શુદ્ધ પત્રક.

પૃષ્ઠ.	લિટિ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૨	૮	૨હે	અજે
૨૨	૧૪	મનોરંજક	મનોરંજક
૨૨	૨૧	આશ્રય	આશ્રય
૨૩	૭	ઉડો	ઉડો
૨૩	૧૦	ની	નીચે
૨૬	૧૧	મહર્દિક	મહર્દિક
૨૭	૩	આદિ	આદિ
૨૮	૨૨	જનેતર	જનેતર
૪૯	૧	કોડાકોડા	કોડાકોડી
૫૦	૧૨	ન કી	ન કીધો
૬૪	૩	સુદીરતા	સુદીરતા

તીર્થંકરનાં નામ.

લાંછન.

વર્ણ.

પીળો (સોના જેવો)

૧	રૂપજદેવ	બળદ	
૨	અજીતનાથ	હાથી	"
૩	સંભવનાથ	ધોડો	"
૪	અભિનંદન	વાંદરો	"
૫	સુમતિનાથ	કૌંચપક્ષી	"
૬	પદ્મપ્રભુ	કમળ	રાતો
૭	સુપાર્શ્વનાથ	સાથીયો	પીળો
૮	ચંદ્રપ્રભુ	ચંદ્ર	બીજો
૯	સુવિધિનાથ	મગરમચ્છ	"
૧૦	શીતળનાથ	શ્રીવચ્છ	પીળો
૧૧	શ્રેયાંસનાથ	જેડો	"

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૪૦૭ વર્ગીક

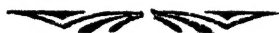
પુસ્તકનું નામ ગાદી પદ સમુચ્ચય-૧

વિષય પરશ.

અનુસ્તુત વિધાપાઠ
અનુસ્તુત મહિમા.
 ગુજરાતી કૃતિસંગ્રહ-સંપ્રદ

વિષયનું નામ	પૃષ્ઠ
ગફંલી સંપ્રદ.	પુ. ૪૦ મહેતા. ૧-૧૦
સદગુરુગુણાનુવાદદર્શ કર્તુતિ.	" ૧૦
નેમનાથ જિનસ્તવન.	મુનિશ્રી પ્રતાપવિજયજી ૧૧
મહાવીર જિનસ્તવન.	" ૧૨
કુંથુનાથ જિનસ્તવન.	" ૧૨-૧૩
મુનિસુમત જિનસ્તવન.	" ૧૩-૧૪
આદિશ્વરપ્રભુનુંસ્તવન.	ભાઈલાલ જી. દલાલ ૧૪
મહાવીર જિનસ્તવન.	" ૧૪-૧૫
શ્રીજનસ્તવન.	" ૧૫
શ્રીજનસ્તુતિ ગરબો.	પુ. ૪૦ મહેતા. ૧૬
સ્ત્રીઓને 'પારણીય આભૂષણ ગરબો.	" ૧૬-૧૭
સતીનો લાવણ્યમય શ્રંગાર.	કવિ નથુરામ સુ. ૧૮
સતીના સાય ભૂષણો.	ગ. ડા. ત્રિવેદી ૧૮-૧૯
બોડરોનો હર્ષોદ્ગાર.	ભા. જી. દલાલ. ૧૯-૨૦
શ્રી વીરજનસ્તુતિ.	ઉજ્જવલશી બૂદરદાસ. ૨૦
પ્રભુપ્રાર્થનારૂપ મંગલાચરણ.	કૌ. વિ. મહેતા. ૨૦-૨૧
વિદ્યા-લક્ષ્મીનો મનોરંજક સંવાદ.	પુ. ૪૦ મહેતા. ૨૧-૩૩
નવ અંગપૂજનના દુહા વિવેચન સાથે.	વિ. કર્તા ભા. જી. દ. ૩૩-૩૭
હિતશિક્ષા છત્રીશી.	પંડિત વીરવિજયજી, ૩૭-૪૧
કોપની સજાય.	ઉદયરતનજી. ૪૨
માનની સજાય.	" ૪૨-૪૩
માયાની સજાય.	" ૪૩
લોભની સજાય.	" ૪૪

જીનેશ્વર પાસે લઈ જવાની ભાવ સામગ્રી	વીરવિજયજી.	૪૫-૪૬
શિયળચૂનડી.	મેઘમુનિશ્વરજી.	૪૬-૪૮
સમક્ષિરત્નવિના સર્વક્રિયા નિષ્ફલ.	જ્ઞાન વિમલજી	૪૮
ભાવમંદિર.	ક્ષમાવિજયજી.	૪૮-૪૯
બોધિબીજવિના સર્વક્રિયા ગદ્દા મજ્જુરીછે.	વિનયવિજયજી.	૪૯-૫૦
મહાવીર જીનસ્તવન.	દેવચંદ્રજી મહારાજ.	૫૦
નવાણ્ણુ યાત્રાનું સ્તવન.	પદમાવજયજી મહારાજ	૫૧
પાર્શ્વનાથ જીનસ્તવન.	માનવિજયજી ઉપાધ્યાય	૫૧-૫૨
મૃતિક્કમણ સુત્રોના સંક્ષેપ હેતુઓ.		૫૨-૬૨
સુરતની વાચનામાં જે જે સુત્રો વંચાયા		
તથા હાલમાં જે વંચાય છે તે સંબંધી		
કુંક દિગ્દર્શન.	પુ. જી. મહેતા.	૬૨-૬૩
જેનધર્મની સર્વધર્મોત્કૃષ્ટતા.	પુ. જી. મહેતા.	૬૪

પ્રસ્તાવના.

આ પુસ્તકમાં ગહુંલીઓ, સ્તવનો, તથા ધ્યાન જેવા પ્રવેતાંબર કોનકરન્સ તરફથી લેવામાં આવતી ગ્રીઓની પરીક્ષામાં આવતા સ્તવનો, સંજ્ઞાઓ વિગેરે દાખલ કરેલ છે તેમજ વિદ્યા લક્ષ્મીનો સંવાદ ખાસ કરીને દરેક વિદ્યાર્થીઓને ઉપયોગી થઈ પડે માટે દાખલ કર્યો છે.

આ પુસ્તકમાં મતિમંદતા વિગેરે કારણોથી બૂલ રહેવા પામી હોય તે વિદ્યાર્થીને ક્ષમા અર્પશે.

લી. પુષ્પોત્તમ જયમલદાસ મહેતા-સુરત.

॥ श्री वीतरागायनमः ॥

गङ्गुली-१ वी

(आज सकल दिन उग्यो भूहारे ओ राग)

- मुरत शहेरना अधिक सुभाग्ये, गुणनिधि गुण्य पधायरि;
 लव्यवृन्दने जेह प्रतिजोधे, देध सदज्ञाननी धारारे सु० १
 समिति-गुप्ति रूप प्रवचन भातने, यथार्थ पालन करतारे;
 रत्नत्रयी आराधनकारक, अप्रमत्त सर्वदा रहेतारे सु० २
 सांप्रत समये जैन आगमो, गूढ तत्त्वोथी लरीयारे;
 अतीव गहन जेहना अर्थेनि, स्पष्टता पूर्वक करतारे सु० ३
 शुद्धागम प्रत विष्णु मुनियोनो, अद्वैत अवलोकरी;
 आगमोदय समिति स्थापीने, उद्धरण करे अति श्रम
 सहीरे सु० ४
 स्याद्वाद शैलीथी शास्त्रवाचना, यतिमंडलने आपेरे;
 ज्ञानकटकभलनी सहज्येथी, कर्मरिहल यक्युरेरे सु० ५
 जेकविध असंजमने टाणे, द्विविध धर्म सुजावेरे;
 त्रय तत्त्वने संपूर्ण जण्णे, चार कषाय निवाररे सु० ६

પંચેન્દ્રિય વિષયોને વળે, પદ્મતનુ પાલન કરેરે;
 સાત ભયોને દૂર નિવારે, અષ્ટ મહામદ ગાલેરે સુ૦ ૭
 નવ તત્ત્વોને હૃદયે ધારે, યતિધર્મ દશ આરાધેરે સુ૦ ૮
 અગીયાર અંગનેજે મુનિ ભણુતા, દ્વાદશ ઉપાંગ પ્રરૂપતારે;
 તેર કાઠીયાને પરિહરતા, અઉદ જીવભેદના જ્ઞાતારે ૯૦ ૯
 પંદર સિદ્ધના ભેદને જાણે, સોલ કષાયને છંડેરે;
 સત્તર ભેદે સંયમ ધરતા, અઠાર પાપસ્થાન ત્યજતારે સુ૦ ૧૦
 ઓગણીશ કાઉત્સગ દોષો વળે, રહે વીશ અસમાધિ સ્થાનેરે;
 એકવીશ સંબલ બાવીશ પરીસહ, પરિસહે શુભ ધ્યાનેરે; સુ૦ ૧૧
 ત્રેવીશ વિષયો દૂર કરીને, ચોવાંશ જીન આજ્ઞા ધરેરે,
 પચીશ ભાવના નિત્ય ભાવતા, નિર્મલ અક્ષય પદ વરેરે સુ૦ ૧૨
 ધન્ય ધન્ય એહવા ગુરૂવરને, જ્ઞાનક્રિયાદરવન્તારે;
 સેવે પ્રાંજલીયુત વિનય ભાવથી, શિવસ્મણી સુખ લેવારે સુ૦ ૧૩
 (સંવત ૧૯૭૩ના શ્રાવણ શુદ્ધ ૨)

પૂજ્યપાદ ગુરૂવર્ય પંચાસજી શ્રીમાન્ આનંદ
 સાગરજી મહારાજજીના ગુણાનુષ્ટુપ રૂપ
 ગહુંલી રજી.

(સુણ સાહેલી જંગમ તીરથ જોવા ઉભી રહેને-એ રાગ.)
 સુણ સાહેલી, સદ્ગુરૂ યોગ મલ્યો બહુ પુણ્ય પસાયથી;
 ગુરૂ વાણી સુણી આત્મ સફળ કરીએ આપણ શુદ્ધ ભાવથી

ગુરૂ પંચ મહાવ્રતને પાલે, અષ્ટ પ્રવચન માતને બે ધારે;
 પદ્મકાય જીવ નિત્ય પ્રતિપાલે, પંચેન્દ્રિ તણા વિષયો ટાલે સુણ. ૧
 બાવીશ પરીસહને સહતા, વળી પાંચ પ્રમાદને પરિહરતા;
 રાગાદિક શત્રુ દૂર કરતાં, નિજ આત્મગુણો ઉજ્જવલ
 કરતાં સુણ. ૨

વિનાશી ધર્મસ્વશરીર પ્રેખી, સાંસારિક સ્વજન સમૂહ છંડી
 અતિ લઘુ વયમાં દીક્ષા લીધી, મેલવવા અક્ષયપદ સિદ્ધિ સુણ. ૩
 જ્ઞાનાદીપી મુનિમંડલ દેખી, શાસ્ત્રાદર વિણ સ્થિતિ અવલોકી;
 આગમવાચના કાળ શ્રમ સહી, શ્રી આગમોદય સમિતિ
 સ્થાપી સુણ. ૪

આખ્યાન અમૃતધારા વરસે, શ્રાવક એકવીશ ગુણ
 સ્પષ્ટ ચરચે;
 સદ્જ્ઞાન આપી નિત્ય પ્રતિબોધે, ગુરૂ વાણી સુણી સહુ
 સંઘ હરખે સુણ. ૫

આચારાંગ વાચના નિત્ય આપે, શ્રમણાચાર સમ્યક્ સમજાવે
 આવસ્યક સૂત્રાસ્વાદ અર્પે, સહુ સંઘ શ્રવણ ઉત્સાહી બનેસુણ. ૬
 સદ્જ્ઞાનાનંદ નંદિત થતાં, શુદ્ધ ક્રિયામાર્ગને અનુસરતાં
 શત્રુ-મિત્રપર પણ સમતા ધરતા, નિજ નામ યથાર્થ
 સાર્થક કરતા સુણ. ૭

(૧૬૭૩ના શ્રાવણ વદ ૧૦ રવીવાર)

પૂજ્યપાદ, ચારિત્રચૂડામણી ગુરૂવર્ય પન્થાસણ
 શ્રી આનંદસાગરજી મહારાજજી શ્રી જૈન
 તત્ત્વબોધ આવિકાશાસ્ત્રામાં વ્યાખ્યાન
 વાંચવા પધાર્યા તે સમયે તેઓ
 શ્રીના ગુણાનુવાદ રૂપ ગવાઓજી
 ગહુલી—૩જી

(પ્રથમ જીનેશ્વર પૂજવા સહિયર મોરી અંગ
 ઉલટ ભરી આવ હો—એ રાગ.)

અક્ષય પદને પામવા, શાસનધોરી, વિચરે દેશ વિદેશ હો;
 દેશના દેઈ પાવન કરે, શાસનધોરી નહિં મમતા લવલેશ હો
 શાસ્ત્રોદ્ધાર શ્રમી, શુદ્ધ સંયમી મુનિ, સહજ સનૂરાગણિ
 રાજ્યા શાસનધોરી ધન્ય ધન્ય તુમ અવતાર હો.— ૧

સત્યાવીશ ગુણ ધારતા, શાસનધોરી રત્નત્રયી આરાધે હો;
 મરણાંત ઉપસર્ગો સહે, શાસન ધોરી સદ્ધર્મથી નવિચુકે હો
 શાં—૨

સાંસારિક પદાર્થોથી, શાસનધોરી જે રહે નિત્ય અલેપ હો;
 સ્થાદ્વાદ્યુત દિયે દેશના, શાસનધોરી નયનિક્ષેપ પ્રમાણ હો;
 શાસ્ત્રો—૩

વ્યાખ્યાન અમૃત વાણીથી, શાસનધોરી સંઘસકલ સંતોષી હો;
 ધર્મબ્યાસ પ્રચારવા, શાસનધોરી તત્ત્વબોધ શાલા સ્થાપીહો
 શાં—૪

ગુરુવર ચરણકમલ થકી, શાં પૂનિત થઈ પાઠશાલા હો;
 નિધા પઠતી શ્રાવિકાઓનો, શાં નરભંવ શ્રેષ્ઠ સફલ થયોહો શાં-૫
 ગીતાર્થ ગુરુ આગમનથી, શાં હૃદયે હર્ષ ન માય હો;
 દેશના સુણી હર્ષિત થયા, શાં દ્વીયા મનોરથ આજ હો શાં-૬
 શ્રાવિકાઓ સર્વે વિનવે, શાં શાળામાં પુનઃ પધારી હો;
 અચલ અનંત સુખ અર્પણે, શાં તત્ત્વનો યોધ વધારીહો શાં-૭
 (સંવત ૧૯૭૩ના શ્રાવણ શુકલ નવમીશનિ)

ગહુંલી—૪થી

(વીર મુને તારો મહાવીર મુને તારો—એરાગ)

ગુરુ સુધાસમ દેશના વરસે, બળ્ય હૃદય પદ આકર્ષેરે;
 અજ્ઞાત-અણુજને પણ પ્રતિબોધે, સદ્ગુણ બીજારોપણ કરીરે
 ગુરુ બતાવો સદ્ગુરુ બતાવો શુદ્ધ શિવપંથ દેખાડાનેરે-૧
 રત્નત્રયી નિર્મલતા ધારીને, ઉપશમરસનું પોષણ કરેરે;
 પંચાચાર શુદ્ધ પાલનહારા, કુમતિ કદાગ્રહ નિવારતારે ગુરુ. ૨
 નિમષદ્વંદ્વ દ્રુમકુસુમકેરી, રસ આસ્વાદનતા ગ્રહીરે;
 પુષ્પ કિલામણા રતિ પણ નવિકરે, સંતોષિત નિજાતમ કરીરે
 ગુરુ-૩

તિમ મુનિપણુ ધરોધર ભમીને, દોષ રહીત ભીક્ષા લહેરે;
શુદ્ધ સંયમ ગુણુ ધારણુ કરતાં, પરમ ક્રિયાદર સદૈવ ધરેરે
ગુરૂ-૧

મૂઢ તત્ત્વ ભરપૂર આગમ કેરી, વાયનામૃતરસ સિંચીનેરે;
ચતિવૃન્દને પણુ ચારિત્ર રમણુતા, કરાવે શ્રદ્ધા અચલ
કરીરે ગુરૂ-૫

ઘૌકિક માર્ગમાં પ્રણુ ઉપકારીની, ઉપકાર વિસ્મૃતિ નવિથાવેરે;
તેહથી અધિક કોટો ભવ ગુરૂનો, ધર્મ ઉપકાર નવિ
વિસરેરે ગુરૂ-૬

લઘુવયમાં અતિ બુદ્ધિની તીક્ષ્ણતા, મેલવી જૈના-
ગમ જ્ઞાનથીરે;

પડ્દર્શન શાસ્ત્રા અવલોકી, જૈનવાટિકાપુષ્પ ખીલવ્યારે
ગુરૂ-૭

ધન્ય ધન્ય એહવા ગુણુધારી તમે, મુનિ ગુણુ માંહિ મહંતારે;
ભવ્ય જીવોની જ્ઞાન પિપાસા, તૃપ્ત કરો સદેશના
દહરે ગુરૂ ૮

જનાગમ શુદ્ધવચનામૃતનું, પાન જે સદ્ગુરૂ
મુખથી કરેરે;

દ્રઢ શ્રદ્ધા હૃદયે ધરી વર્તે, ઉત્તમ નર સિદ્ધિ પદ
વરેરે ગુરૂ ૯

સંવત ૧૯૭૩ના પ્રથમ ભાદ્રપદ શુકલ ચતુર્દશી શુક્રવાર)

ગહુલી-૫ મી

(લેખરે ઉતારો રાજ ભરથરી—એ રાગ)

અખંડ ચારિત્રને પાલવા, નિત્ય રહે ઉજમાલજી;

પરીસહ—ઉપસર્ગો સહે, મદનસદન કર્યો ત્યાગજી

શ્રુતનિધિ સદ્ગુરુ વંદીએ ૧

જન શાસ્ત્રામૃતવચનને, દીપક સદશ પ્રકાશેજી;

વીર શાસનને શોભાવતાં, ધર્મધ્વજ ફરકાવેજી શ્રુત. ૨

નિર્મમ—નિર્મદ—નિર્મોહી, નિર્લોભી—નિઃકષાયીજી;

નિષ્કપટી—નિર્ઘ્રેથી થઈ, ભવ્યજનાદર્શ રૂપ થાયજી શ્રુત. ૩

વદન કમલ પેરે શોભતું, રસના કર્ણિકાવત્ રાજેજી;

રદન પાંખડી સમ વિરાજતું, અક્ષી દલ ઉપમા પ્રમાણેજી શ્રુત. ૪

વચનામૃત મકરંદ તણું, પાન કરાવે ગુરુરાજજી;

બ્રમર બની કાંક્ષાનુરૂપથી, પાન કરો ભવિ નિત્યજી શ્રુત. ૫

ક્રોધ સુભટ પ્રચંડ અતી, ક્ષમા ખડ્ગે કર્યો વિનાશજી;

માન ગિરિ શ્રંગ લેદીઓ, માર્દવ વજ્ર સુરંગેજી શ્રુત. ૬

માયા રૂપી વિષવેલડી, આર્જવ પરશુ ઉચ્છેદીજી;

લોભ સાયર તૃણા જલ ભર્યો, મુક્તિ તરીથી કર્યો

તીર્થજી શ્રુત. ૭

નમ્ર વિસિદ્ધિ હૃદય ધરી, બાંધા ગ્રહી કરો સનાથજી;
જ્ઞાનાનંદ મમતા અર્પિને, શ્રેષ્ઠ પદ ઘો નિજ દાસજી

શ્રુત નિધિ સદ્ગુરુ વંદીએ ૮

(સંવત ૧૯૭૩ના દ્વિતીય ભાદ્રપદ શુકલાષ્ટમી શનિવાસર)

ગહુંલી—૬૬૧

(ભેખરે ઉતારો રાજ ભરથરી—એરાગ)

મધુરી દેશના સિંચતા, સંઘ સકલ પ્રિતીકારજી;
અદ્યપવય બાલોના હૃદયમાં, સંસ્કારો શુદ્ધ સ્થાપેજી ગુરુવર
પદકજ પ્રણમીએ૦-૧

જૈન શાસનમાં ઝલકતા, હીરા સમ મુનિ દોયજી;
આનંદ સાગર-મણીવિજયજી, રામ લક્ષ્મણની જોડજી ગુરુ૦૨
નવિન સમય અનુસારિણી, વ્યાખ્યાન શૈલી પ્રકાશેજી;
ગૂઢતત્ત્વો સમજાવીને, શ્રોતા ચિત્ત વિકાશેજી ગુરુ૦૩
વાચનામૃત રસ મધુરતા, અપે અભિલાષુકજી;
મિષ્ટ વાણીથી તોવિત થયા, સર્વે આબાલ વૃદ્ધજી ગુરુ૦૪
કેઈક નરોને બુઝવ્યા, કર્યા ધર્મ સન્મુખજી;
સંપ્રતિ કેઈ પ્રતિ બોધે છે, દર્શાવી શુદ્ધ પંથજી ગુરુ૦૫
જ્ઞાન ખજાનો અખૂટ ભર્યો, વ્યય કર્યે વ્યય નવિ થાયજી;
અમ યાંચ્યા એકોશ પામવા, પૂરો મનતણી આશજી ગુરુ૦ ૬

વાવો અમચિત્ત બૂમિમાં, સમકિત રત્ન સુખીજી;
 અક્ષય અનંત સુખ સાધના, અર્પો કથિતયાંચાદોયજી ગુરૂ ૭
 (દ્વિતીય ભાદ્રપદ કૃષ્ણ ચતુર્દશી સોમવાસર ૧૯'૭૩)

ગુંહલી—૭મી

(આજ સફલદિન ઉગ્યો મારે—એરાગ)

જૈન શાસનમાં સ્થાનસરિખા, સદ્ગુરૂમિષ્ટ વાર્ણી સુણીરે;
 ચિત્ત સંતુષ્ટ થયા અમ કેરા, ઉદ્ભવી નવી અભિલાષારે. જૈન. ૧
 તત્ત્વ સુધારસની સિંચનતા, રોમેરોમ અમ પસરીરે;
 ક્રિયા ઉપધાનની અતિ સુખકારક, કરણ ઉત્કંઠા અમારીરે જૈન ૨
 નમ્ર વિનતી અમ ઉર ધરીને, પૂર્ણ કર્યો એ આશારે;
 મોક્ષ માલારોપણ આપ હસ્તે, પહેરાવી કર્મ મલ
 દૂર કરોરે. જૈન ૩
 નવકાર ઈરિયાવહીયા લોગસ્સ, શકસ્તવાદિકના વલીરે.
 ઉપધાનના એ શુભ પ્રકારો, કુમસર યોગ્યતાદાયકરે. જૈન ૪
 શ્રાવક-શ્રાવિકા આ પુરના, મલી એકત્ર વિનતી કરેરે.
 શાસ્ત્રકથિત તપ વિધિ રચું કરાવી, તે તે સૂત્રવાચન
 યોગ્ય કરોરે. જૈન. ૫

જોળા આવો અમને નવિ મલશે, અજ્ઞાન નસાડે સુખોધ દેધરે
 ધર્માનુષ્ઠાન સુરીત કરાવી, શાસ્ત્રશૈલી સમજાવેરે જૈન. ૬
 માન્ય કરી વિનતી સંઘ કેરી, શરૂ કરો શુભ મુહૂર્તેરે;
 અક્ષય વિજયમાલાને વરવા, હૃદય સવિજન ઉલ્લસેરે જૈન.
 (બીજા ભાદરવા વદ ચઉદશ સોમવાસર ૧૯૭૩)

શ્રી સદ્ગુરુ ગુણાનુવાદદર્શક સ્તુતિ

(પતિ વિના પ્રેમદાના મનના પૂરાય ક્યાંથી કોડ-એ રાગ)
 સદ્ગુરુ વિષુ ઉપદેશ અમોને, કુણુ આપે શુભ રીત,
 અહો ભવિ ગુરુઓધ સુચિત, જ્ઞાનામૃતપયોનિધિ
 કેરું પાન કરાવે નીત;
 ક્ષાન્તપાદિક ગુણુ ધારણુ કરતાં, બાવીશ પરીસહને પરીસહતાં
 ષડ્વિધ જીવ તણી રક્ષામાં સદા ધરે સ્થિર ચિત્ત-જ્ઞાના-
 મૃત પયોનિધિ. ૧

જ્ઞાનપિપાસા સવિજન પૂરે, કર્મારિદલ નિત્ય ચકચુરે;
 મન મર્કટ વશ કરી મેલવે મોહ સુભટ પર જીત-જ્ઞાનામૃત ૨
 શાસ્ત્રવાચના મધુરી આપે, રસીક ભવિક જન ચિત વિકાશે;
 સત્તત્વામૃત પાન કરાવી સંયમમાં બને વીર-જ્ઞાનામૃત. ૩
 જીનકથિત તત્ત્વો સત્ય બાપે, સરલ શૈલીથી અર્થ પ્રકાશે;
 વીરશાસન સેવા સત્ય રીતે કરે, ધારી દિલ હિત-જ્ઞાનામૃત. ૪

શ્રી નેમનાથજીન સ્તવન

(રાગ-બલીહારી:—)

અવિકારી, અવિકારી, અવિકારી પ્રભુ નેમ તું અવિકારી

પ્રભુ હું પણ પામું તુજ પદ સેવનાજી.

અવ્યય વિભુ પ્રભુ, અચિન્ત્ય અસંખ્ય શંભુ; ઈશ્વર

અનંત બ્રહ્મચારી પ્રભુ નેમ.

૧

અનંગ કેતુ શીવ, આદ્ય યોગીશ્વર દેવ; અનેક

અરૂપ કર્મહારી પ્રભુ નેમ.

૨

જ્ઞાનસ્વરૂપ જીન, રાગાદિરિપુછિન્ન; ધીરાદિ ગુણ-

ગણધારી પ્રભુ નેમ.

૩

અનેક નામે કરી, નમે બુધ કર જોરી; મૂર્તિ અમૃત

રસ તારી પ્રભુનેમ.

૪

રાજુલ નારી તારી, પૂર્વસંબંધ ધારી; યાચું હું સેવા

જીનજી તારી પ્રભુ નેમ.

૫

મોહન ગુરૂ પામી, દેવ તું નેમનામી; નમે પ્રતાપ

શીર નામી પ્રભુ નેમ.

૬

શ્રી મહાવીર પ્રભુ સ્તવન.

(શુ' કહું કથની મારી રાજ—એ રાગ)

વિનવું હું પ્રભુ તુજને વીર. વિનવું હું પ્રભુ તુજને.

દયાનિધિ હૌન ઉદ્ધારક ધીર વિનવું. ૧

ભવ નાટકમાં વેષો ધરીને, દેહ માનવનો પામી;

પુણ્ય ઉદયથી ધર્મજ તારો, પામી રહી નહિં ખામી વીર. ૨

ક્રોધી ચંડકૌશિકને તાર્યો, કરૂણા દ્રષ્ટિ લાવી;

મુજ સરિખા જો રંકને તારો, તેવી કરૂણા ભાવી વીર. ૩

ગુણ અનંતા ભર્યા તમે છો, ચિદ્રૂઘન રૂપી સ્વામી;

ગુણ યાચું તમથી હું એકજ, થાઉં સિદ્ધિ ગતિ ગામી વીર. ૪

ચરણકમલની સેવા આપો, મોહાદિ રિપુ દુઃખ કાપો;

મોહન પ્રતાપે સેવક રથાપો, તો થાય હર્ષ અમાપો વીર. ૫

શ્રી કુંથુનાથ જીન સ્તવન.

(થઈ પ્રેમ વશ પાતળીયા—એ રાગ)

પ્રભુ કુંથુજીન સમરી જો, તેનું ધ્યાન સદા શુભ ધરી જેરે પ્રભુ.

દેખી અદ્ભૂત રૂપ તમારું, હૃદયું હર્ષિત થાય અમારું;

ઉપકાર તમારો સંભારુંરે પ્રભુ. ૧

- કેવલજ્ઞાનને રાખી સાથે, સુક્તિસુખ લીધું શુભ હાથે;
હવે કૃપા કરો રંક માથેરે પ્રભુ. ૨
- દાસી કુમતિ પીડે છે મુજને, અર્જ કંઈ તેથી પ્રભુ
તુજને, દીઓ દાસી સુમતિ મુજનેરે પ્રભુ. ૩
- મલે જો મુજને દાસી સુમતિ, મિથ્યા રૂપ રાખું નવ કુમતિ
તેથી નારો કર્મજ ઘાતીરે પ્રભુ. ૪
- વિજય મોહનના પાદ કમલને, સેવા કરું અતિ હર્ષિત
વદને, રહે પ્રતાપ તારો અમનેરે પ્રભુ. ૫

શ્રી મુનિસુવ્રત જીન સ્તવન.

(પતિ વિના પ્રેમદાના મનના પૂરાયકયાંથી કોડ—એ રાગ)
મુનિસુવ્રતજીન વંદન વિણના પૂરાય કયાંથી કોડ હાં પ્રભુ
પૂરાય કયાંથી કોડ. દોષ અઢાર રહિત જીનજીની નાવે બીજી
જોડ.

મુનિસુવ્રત જીન મૂર્તિ નિહાલો, કરી વંદન લવ દુઃખને ટાલો;
હે પ્રભુ દર્શન આપી અમારા કર્મના બંધન છોડ. દોષ-૧
તુમે હે પ્રભુ શિવ સુખ મહાલો, તુમવિણ નહીં કોઈ
આજગ પાલો, સુધી અર્જ પ્રભુ મહેર કરીને દીનતાનું દુઃખમોડ
(વારે અમારી દોડ) દોષ-૦-૨

તું દાતા તું દીન દયાલો, તારક મોચક ગુણ રહીયાલો;
 વિન્ય શ્રી મોહન ગુરૂનાસ્વામી પ્રતાપ તારો જોડ હું પ્રભુ
 પ્રતાપના પુર હોડ દોષ અઠાર.—૩

(શ્રી આદિશ્વર પ્રભુનું સ્તવન.)

(સુંદીર શામળીયા નામજપીશ નિત્ય તારૂં—એરાગ)
 મનહર મૂર્તિ આ નાલિ નંદનતણી દીપે, જનની મરૂદેવા
 નિરખી હૃદયજ છીપે મનહર—
 અરદ શશિસમ વદનજ નિરખો, સંસાર સુખ વમી હૈડે હરખો;
 ઉત્તમ મનુષ્યજન્મ આ સરિખો, દશ દ્રષ્ટાંતે દુર્લભ પરખો;
 વીરલા કર્મને જીપે મનહર મૂર્તિ—૧
 ભરતેશ્વરને રાજ્યે સ્થાપી, સુસ્વચ્ચને દાનવરસી આપી;
 ઈરિદ્રય દીન જંતુના કાપી, ભાવદયા જસ હૃદયે વ્યાપી
 તાર્યા વૃંદ મહીપે મનહર મૂર્તિઆ—૨

(B C D.)

શ્રી મહાવીરજીન સ્તવન.

(શુકહુ કથની મારી જાજ—એરાગ)

પ્રણમું પદકજ તોરા નાથ, પ્રણમું પદકજ તોરા.
 જુતો ભવજલ પાર ઉતારે નાથ પ્રણમું પદકજ તોરા, ૧

ધ્યાન ધરૂં નિત્ય તોરૂં હૃદયે, જાપ જપું હું તોરા;
 અપાર કૃષ્ણ જલનિધિ સ્વામી, હિંસક પણ ઉદ્ધરીયા નાથ. ૨
 સુરનર-કિન્નર-વાસુદેવા, પ્રણમે અંજલી જોડી;
 એવા ઉ-તમ વીર પ્રણમતાં, ભાગે ભવભય જ્ઞાન્તિ નાથ. ૨
 દીન વત્સલ દીનબંધુ દયાનિધિ, સહજનંદ સ્વરૂપી-
 કિન્નરજોડી અંજ કરે શિશુ, અમને શરણુ એક તોરૂં નાથ. ૪
 (B. C. D.)

શ્રી જન સ્તવન.

(અમે જઈશું, અમે જઈશું, હવે અમે જઈશું રાજ રસભીના
 તમે આવજો—એરાજ)
 મોએ તારો, મોએ તારો, હવે મોએ તારો નાથ, જગતાચ્છ!
 મોએ તારજો—મોએ તારજો.
 પ્રભુ કૃષ્ણ મુજપર લાવજો, શરણાગતને ઉદ્ધારજો.
 મોએ તારજો.—મોએ તારો. ૧
 અવગુણ નિજ સેવકના જાણી, માફી કરજો કૃષ્ણ આજી,
 આંધ્યપ્રહરીને નિજ કિંકરને પાર ઉતારજો, મોએ તારજો,
 મોએ તારો. ૨
 (B. C. D.)

શ્રી જન સ્તુતિનો ગરબો.

(સખી સહુ ચાલોરે, કુલડાથી ભરીએ કુલ છાખ-એ રાગ)
ભવિ સહુ ચાલોરે, મુમનથી સ્તવીએ શ્રી જનરાજ;
ભાવોદ્દાસથી અર્ચન કરીએ, મોહાદિક સુભટગણ હરીએ;

શીઘ્ર ભવસાગર તરીએ ભવિ ૧

સાખી:—ધ્યાન અહુર્નિશ ચિત્ત ધરો, અધમોચનતા કાજ;
સાંભારિક બંધન ત્યજી, મેલવો શિવપદ રાજ;
સ્થિરચિત્તે ભાવપૂર્ણ કરીશું.
કર્મો નિકંદીશું, ભવથી ડરીશું.
અક્ષય માલ વરીશું. ભવિ સૌ ચાલોરે. ૨

“સદ્ ગુણી ભગિનીઓને શિયલમત રક્ષાર્થે ધારણ કરવા

યોગ્ય આભૂષણો વિષે ગરબો.”

(સખી સહુ ચાલોરે કુલડાથી ભરીએ કુલછાખ-એ રાગ)

સખી સહુ ચાલોરે શીયલ અતી મુખકાર

મોહકારક દેહભૂષણ ત્યજવા,

શીલ આભૂષણ સુંદીર સજવા;

પતિ વિણ અન્ય ન ભજવા સખી.—૧

સાખી:—શીલ રત્ન અનુપમ રીતે, રક્ષા કરી શુદ્ધ ચિત્ત;
 શ્વસુર કુલ દીપાવીને, વર્તો નિજ કુલ રીત.
 ટેકની ટીલડી લલાટે ઠરીએ,
 લજ્જા કાજલ દ્રગ પર ભરીએ.
 નાક વિનય વાળી ધરીએ સખી.—૨

સાખી:—ગોષ્ઠી પર નર સાથની, વળે ધરી સુવિવેક;
 બ્રાહ્મદિક સતીઓ તણા, વાંચો ચરિત્ર અનેક;
 કેડે કુલીનતા કુંચી સજવી,
 દાન ચુડી કરપર શુભ છજવી,
 શીયલ સાડી નિત્ય ભજવી સખી—૩

સાખી:—પતિવ્રત અલતોશુભ ધરો, શુદ્ધ જીવન શણગાર
 સુચાલ અંજરે ઝમકતા, પહેરો પાદ મોઝાર;
 સત્ય ટેક સુલસાજીમ ધરીએ,
 ચંદનખાલાજીમ શિવપદ વરીએ.
 બે સતીવ્રત શુદ્ધ ગ્રહીએ. સખી.—૪
 સુલસાદિક સતીજીમ વર્તીશું,
 ટેકે ઠરોશું, ભવથી ઠરોશું
 શુભ શિવપંથ વરીશું સખી—૫

(૧૬૭૩ના આશો શુદ્ધ ૩ શુક્રવાર.)

સતીનો લાવણ્યમય શ્રંગાર.

સદાયે શોભને ધારી, શિયળ શ્રંગાર સુંદરિઓ;
 સફલ કરને મહદ્ મોદે, મનુજ અવતાર સુંદરિઓ. ૧
 વૃથા છે હેમને હીરા, વૃથા પુષ્પરાજ ને પત્તા;
 અમિત આભૂષણો કેરો, શિયળછે સાર સુંદરિઓ. ૨
 સુગન્ધિ સેન્ટમાં શાની, અતરમાં છે નહીં એવી;
 શિયળકેરી સુગન્ધિતો, અચળ રહેનાર સુંદરિઓ. ૩
 જગતમાં મોહિની મંત્રો, શિયળથી છે નહી મોટા;
 વિનાયત્ને દિયે અર્પી, પતિ જ્યાં પ્યાર સુંદરિઓ. ૪
 બનાવેલી સહુ શોભા, ક્ષણિકછે એ ખડું માનો;
 શિયળનો શોભતો હિરો, હૃદયપર હાર સુંદરિઓ. ૫
 જીવિતભર દેવિયો જેવી, બને દુનિયા મહિં દાડી;
 શિયળછે અન્તને વખતે, સ્વરગ દાતાર સુંદરિઓ. ૬
 શિયળના દેવની સેવા, કરો ને સનેહ ધારીને;
 નથી નથુરામ દેવોની, પછી દરકાર સુંદરિઓ. ૭

(કવિ નથુરામ સુંદરજી.)

(સતીઓના નામે મોટા મુનિઓ નમે.—એરાગ)

સતીઓના સાચા ભૂષણ શ્રવણ કરોને સજની શાણી;
 કુલીન રીતિને સમજ સદાએ, શમ-દમ સાધન સજએ;

ક્રોધ-ક્રુબોધ વિરે।ધને ત્યાગી, પતિ પ્રભુચરણે નમીએ સતી.-૧
 વિનય વિવેક ચિંતામણી સાજી, નિતી મૌકિતકમાળ ગ્રહીએ;
 નેક ટેકની યુગલ કરોમાં, સૌભાગ્ય ચૂકી ધરીએ સતી-૨
 શીયળ અંબર શ્રેષ્ઠ સર્વથી, સદાચાર સંપત્તિ સાધો;
 વ્યર્થ વિનશ્વરભૂષણ સર્વે; ચિત્ત થકી સહુ ત્યાગો સતી.-૩

(G. D. T.)

પૂજ્યપાદ પન્યાસજી શ્રી આનન્દસાગરજી

મહારાજના સ્વશિષ્ય સમુદાય તથા અન્ય મુનિવરો
 સાથે સુરતમાં પ્રવેશોત્સવ સમયે ગવાયેલ સ્વાગત સૂચક
 શ્રી રત્નસાગરજી જૈન વિદ્યાશાળાના બોર્ડરોનો
 હર્ષોદ્ગાર.

(રાગધનાશ્રી.)

આનંદ ઉર ન માય, અમ મન આનંદ ઉર ન માય,
 સાગર આનંદ કેરો નિરખી, અંતર વિકસિત થાય. અમ૦ ૧
 પંચ મહાવ્રત ધરવા ધીસ, પાળવા મન વચ કાય. અમ૦ ૨
 દેશોદેશ વિહાર કરીને, દેતા બોધ સદાય. અમ૦ ૩
 સૂર્યપુરના આજ સુભાગ્યે, સંઘ કૃતારથ થાય. અમ૦ ૪
 આપો વાચના આગમ કેરી, સકળ પ્રાધુસમુદાય. અમ૦ ૫

સાગરરત્નશાળાના શિશુઓ, અમ ઉર પણ લલચાય. અમ૦ ૬
 દેશના વિદ્યાદાનની આપો, અમથી તત્ત્વ સુણાય. અમ૦ ૭
 વિનતિઅમારી આનંદ સુણીને, કરશે આભારીસદાય. અમ૦ ૮
 (B. C. D.)

શ્રી વીરજન સ્તુતિ.

(રાગ-કલ્યાણ તાલ ચતુશ્રજતિ એકતાલ માત્રા ૪)

વંદો પદ ત્રિશલા નંદના, જ્ઞાની મહા ગંભીરના વંદો.
 સર્વ પુરંદર સેવિત સુંદર, ધર્મ ધુરંધર ધીરના વંદો. ૧
 તીર્થપતિ તીર્થંકર શંકર; સ્વામી શ્રાદ્ધસમૂહના વંદો. ૨
 વિશ્વવિનાયક જે શિવદાયક, દાતા સમકિત તીરના વંદો. ૩
 નાથ નિરંજન ભવભય ભંજન, તાજ ઉજ્જમના શિરના વંદો. ૪

પ્રભુ પ્રાર્થના રૂપ મંગલાચરણ.

(રાગ)—

પ્રિયતમ પ્રભુ નમીએ આપને, જપીએ પાવન તુમ જાપને
 જ્ઞાન દીપક હૃદયે પ્રગટાવી, પૂર્ણ પ્રજ્ઞા પાપને પ્રિય૦ ૧
 જળ સાગર રંગરંગ જળરેડો, નસ નસ ઘોનીતિ છાપને પ્રિયતમ૦ ૨
 પ્રિયતમ૦ ૩

અમ, અંતર દમતા કુવિચારો, પાત્ર થજો તુમ શાપને
પ્રિયતમ૦ ૪

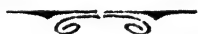
આપ વદન શશી અહવા મથતાં, માંજો અમ મન ખાપને
પ્રિયતમ૦ ૫

પોતાના ગણી પાળો અમને, એજ અરજ માખાપને
પ્રિયતમ૦ ૬

૧ ઈંદ્ર ૨ શ્રાવક ૩ દીવો ૪ સાક્કરો ૫ મનરૂપદર્પણને

વિદ્યા-લક્ષ્મીનો મનોરંજક સુંદીર સંવાદ.

પૂર્ણઃ પ્રમેવ કમલોન્નતિકૃત્પદ્મદ્વય,
સચ્ચક્રદક્ સપદિ દન્તિતમાં પ્રસન્ના;
જાઢયં યદંદિયુગલી વિમલીકૃતાન્ના,
સા ભારતી સ્તજતુ કુન્દનિભા રતીર્મે ॥ ૧ ॥

(વિજયપ્રશસ્તિકાવ્ય)

પ્રાતઃકાલનો મનોહર સમય હોવાને લીધે ઉષાકાલ વ્યાપેલો
જણાતો હતો. મંદ મંદ પવન લહરીને લીધે ભોગી દંપતીઓએ
હજી સુધી પણ પોતાની શય્યાનો ત્યાગ કરેલો જણાતો ન હતો.
આકાશ મંડલમાં તારાઓ ચારે બાજુ ચલકતા દેખાતા હતા. ધનિકો-

ના ગૃહના દીપકોએ પણ હજી પોતાની પ્રકાશજનિતકાંતિ પૂર્ણ-
 પણે છોડી ન હતી. પ્રાતઃસંધ્યા કાંઈ કાંઈ ખીલતી દેખાતી હતી.
 પક્ષીયો પોતપોતાના માલામાંથી બહાર નીકળી ભારતી દેવિને
 પોતાની કલરવ માંગલિક ધ્વનિથી શુભાશિષ અર્પી રહ્યા હતા. દેવ-
 મંદિરોમાં લક્તજનો ઘંટાનાદથી આત્માર્થી જનોને પ્રમાદથી બચવાની
 ચેતવણી આપી રહ્યા હતા. પનિયારીઓ પોતાની વહાલી સહચરીઓ
 સાથે પાણી ભરવા જતા પગમાં મધુરને ઝલુઝલુટ ધ્વની ઉત્પાદક
 ઝાંઝરના ઝલુકાર શબ્દોથી ભલભલા યોગીઓના ચિત્તને પણ હરણ કરતી
 હતી. સારથીઓ અશ્વરથોને ધીમે ધીમે ચલાવી રહ્યા હતા. આવા
 સમયે નિત્ય નિયમ પ્રમાણે નિદ્રાનો ત્યાગ કરી મુખાદિકતું પ્રક્ષાલન
 કરી સુંદીર વસ્ત્રો ધારણ કરી અમે બન્ને મિત્રો શારીરિક બલ
 વિકાશ કરવાના કારણે વ્યાયામ અર્થે તેમજ આરોગ્યતા માટે હવા
 ખાવા જતા એક રાજમાર્ગ પસાર કરતા લિત્તલિત્ત વિષયો પર
 મનોરંજક વાર્તાલાપ ચલાવતા આગલ ચાલતા હતા, ત્યાં રસ્તાને
 સાફ કરનારાઓ માર્ગસંમાર્જન કરી રહ્યા હતા. તેથી ઉડતી રંજકણોથી
 બચવાને માટે અમે બન્ને મિત્રો એક બાજુ ખસી ગયા.
 તેવામાં નજીકના રમણીય દેખાવવાના એક બંગલામાં એક યુવાન
 ગૃહસ્થ પોતાના કુટુંબીજનો સાથે અનેક પ્રકારના વિલાસમાં મગ્ન
 થઈ રહ્યો હતો. પણ તે દેખાવથી ને વાણીથી તદ્દન મૂર્ખ ને
 અવિવેકી જણાતો હતો તેની આવી સ્થિતિ જોઈ મને એકદમ
 આશ્ચર્ય લાગ્યું ને દિશ્મૂઢ બની ગયો તેવામાં મારા નેત્ર નજીક-
 ના સામાન્ય ગૃહમાં એક યુવાન મનુષ્ય દેખવામાં સુંદર, વિવેકી ને
 અમૃત સમાન વચનોચ્ચાર કરતો દેખાતો હતો તેના પર પડ્યા

તે યુવાનની આર્થિક સ્થિતિ સામાન્ય હતી પણ તેની આબુજાબુ અનેક પુસ્તકોરૂપી ધનરાશિ દૃશ્ય થતો હતો તે નિરંતર વિવિધવિધા મેલવવામાં સદ્ગુણોપાર્જનમાંજ લીન દેખાતો હતો કે જેથી તેની સાથે વાતચિત કરનારને પણ અતીવ આનંદ ઉદભવે આવા પ્રકારની હર્ષજનક તથા શોકજનક સ્થિતિનું અવલોકન કરી મને સંપૂર્ણ આશ્ચર્ય લાગ્યું તેમજ અન્તઃકરણમાં એકદમ ઉડો નિશ્વાસ નાંખ્યે આદૃશ્ય મારી દ્રષ્ટિ સમક્ષ અનેકશઃ ખડું થયું. તેથી મારા મિત્ર સાથે આ વિષય સંબંધમાં અનેક પ્રકારે વાદવિવાદ થયો અને અન્તે અમો ખન્ને મિત્રોએ વિદ્યા-લક્ષ્મી સંબંધી ની પ્રમાણેનો સંવાદ ચલાવ્યા બાદ તેજ વિષયપર વિચાર કરતાં કરતાં પોતપોતાના ઘર તરફ ગયા.

વિદ્યાપ્રિય અનેક પ્રકારની વિદ્યાઓ મેલવી જેઓ પોતાની બુદ્ધિનો વિકાસ કરી ઉચ્ચ દરજ્જાની કોટીમાં ગણાય છે. તે મનુષ્યોને નિરંતર વિદ્યાનો અપૂર્વ-આદલાદકારી આસ્વાદ ચિત્તમાં રમણ થયા કરે છે. સર્વવિદ્યાવાલા પુરૂષો સર્વત્ર વિજ્યી તથા પૂજનીક બને છે, તેમજ સર્વસ્થલે આતિથ્યસત્કારાદિ ધણુંજ સારું માન પામે છે. જેણે બિલકુલ કેળવણીનો મિષ્ટ સ્વાદ ચાખ્યો નથી તેમજ જેઓ કેવલ કાળા અક્ષરને કુટી મારનાર હોય છે તે મૂખ-અલણુ જનો કોઈ પણ સ્થલે સન્માન મેલવતા નથી યાતો લોકોમાં તેઓની મહત્વતા કે પ્રતિષ્ઠા ગણવામાં આવતી નથી તથા અન્યજનોને તેઓનું ચરિત્ર ઈચ્છિન્માત્ર આદરણીય થતું નથી. માટે દુનીયામાં સર્વ કરતાં વિદ્યાવાન સુશિક્ષિત મનુષ્યોની ગણતરી અગ્રપદ ભોગવે છે અને તેથીજ હું લક્ષ્મી કરતાં અધીકધું. કહું છું કે

‘સ્વદેશે પૂજ્યતે રાજા, વિદ્વાન્ સર્વત્ર પૂજ્યતે’ રાજા માત્ર પોતાના તાબાનો જેટલો મુલક હોય તેટલામાંજ માન મેલવે છે પણ સારી વિદ્યા જાણનાર પુરૂષ ગમેતે સ્થલે જાય તે બધે ઠેકાણે પ્રશંસનીય અને અતીવ સર્વજન પ્રિયકર થાય છે.

લક્ષ્મીપ્રિય—હે વિદ્યાપ્રિય સુહૃદ્વર?—તેં જે આવા અહંકારી વચનો કહ્યા તે ખરેખર અવિચારી તેમજ સાહસ ભરેલા છે. કોઈ પણ વિષય પર મત બાંધતાં લંબાણ દ્રષ્ટિથી દરેક મનુષ્યોએ વિચાર કર્યા સિવાય પોતાનો અભિપ્રાય એકદમ દર્શાવવો નહિં જોઈએ. નીતિશાસ્ત્રકારોએ પણ કહ્યું છે કે:—

સહસા વિદધીત ન ક્રિયા, મવિવેકઃ પરમાપદાં પદમ્ ।

વૃણુતે હિ વિમૃશ્યકારિણં, ગુણલુબ્ધાઃ સ્વયમેવ સમ્પદઃ ॥

સાર—કોઈ પણ કામ એકદમ નહિં કરવું જોઈએ. કારણકે વિવેક વિનાનું કામ અત્યંત સંકટનું કારણ થઈ પડે છે. વિચાર પૂર્વક કામ કરનારાઓને સંપત્તિઓ સ્વયમેવ આવીને વરમાલાઈ-પણ કરે છે અને એ ગુણના આશક બને છે. માટે વિદ્યાપ્રિય બન્યું? જો તું વિશાલ દ્રષ્ટિથી વિચાર કરશે તો જણાશે કે તારાથી કોઈ પણ ઇચ્છિત કામ સિદ્ધ થતું નથી કારણ કે વિદ્યા મેળવેલ પુરૂષો મારા માટે નિર્ધન અવસ્થામાં દેશેા દેશભ્રમણ કરે છે તેમજ લક્ષ્મીપતિ ધનવંતો પાસે આવી ચાકરની જેમ બની ધનની પ્રાર્થના કરે છે ને પોતાની શક્તિ મુજબ નોકરી કરી પૈસા મેલવી પોતાનું ગુજરાન ચલાવે છે તો હવે ત્હારે સ્વીકારવુંજ

પડશે કે હું તારા કરતાં અધિકપદ ભોગવું છું કે કેમ ? તે જવાબ આપ નહિં તો મારી શ્રેષ્ઠતાનો સ્વીકાર કર.

વિદ્યાપ્રિય—ખરેખર લક્ષ્મીપ્રિય ભાઈ ? આ વચનો હું તો એમ માનું છું કે તમારા મુખમાંથી નિકલતા નથી. પરંતુ દૈવદોષથી તમે મોહમદીરામાં મસ્ત થયેલ પુરુષની માફક ભૂલથાપથીજ આવા વચનો બોલો છો. નહિં તો જે વિદ્યાથી દરેક પ્રાણીઓ ૧ હેય (છાંડવા યોગ્ય શું છે ? તે) ૨ જ્ઞેય (જાણવા યોગ્ય શું છે ? તે) વસ્તુનું જ્ઞાન થાય છે તે સરસ્વતી દેવીની અવગણના કરવી તે કેટલી બધી મૂર્ખાઈની વાત કહેવાય. આમાં તમારો કાંઈ પણ દોષ નથી પણ દોષમાત્ર દૈવનોજ છે ને તે દૈવના આપને લીધેજ તમે તમારી આવા ભૂલભર્યા મન બાંધવામાં તે વિષય પ્રતિની અજ્ઞેયતાજ સૂચવો છો. આપણી ભાષામાં એક સાદી કહેવત છે કે “ખાખરાની ખીસકોલી સાકરનો સ્વાદ શું જાણે ?” આ વાતને તમેજે પણ તાજી કરી બતાવી છે ઠીક છે કે જેને જે દિશાનું જ્ઞાન હોય તેનું ગમન હંમેશાં તેજ દિશામાં થાય છે. તેઓને આના કરતાં અન્ય સારો માર્ગ છે કે નહિં તેની ખબર પણ હોતી નથી. તેથી તેણે જે માર્ગ પકડેલો હોય તેનેજ પોતાના મનથી સારો ગણે છે. નહિંતર જેના પ્રતાપથી જેની સહાયથી આપણે સર્વ પ્રાણીઓ એટલે (દેવ-મનુષ્ય-નારકી-તિર્યચ એ ચાર ગતિની અંદર અધિક ગણાઈ નરો (મનુષ્યો) કહેવાઈએ છીએ નરો એટલે કે નૃણંતિ નિશ્ચિન્વન્તિ વસ્તુતત્ત્વમિતિ નરાઃ મનુષ્યાઃ અર્થાત્ સરસ્વતીનાં બલથી પદાર્થના તત્ત્વનો આ સારો છે, આ નઠારો છે

એમ નિર્ણય કરી શકીએ છીએ તેથીજ આપણે નરેા કે મનુષ્યો કહેવાઈએ છીએ) તેવા પરમ પૂજ્ય સરસ્વતી દેવીની સહાય આપણે જો ન લીધી હોત તો ખરેખર આપણે પણ પશુ પક્ષીની માફક તિર્યચની પંક્તિમાંજ ગણાત માટેજ કરીને લક્ષ્મી કરતાં સરસ્વતીના ઉપાસકો હજાર ગણે દરજ્જે શ્રેષ્ઠતા ભોગવનારા છે. એમ તમારે માન્યા વિના છુટકો નથી

લક્ષ્મીપ્રિય—સરસ્વતી ઉપાસક મિત્રવર ! મહારા કરતાં તારી આધકતા બતાવવા તેં જે અથાગ પરિશ્રમ ઉઠાવ્યો છે તેનો ઉપકાર માનના મહારે જણાવવું જોઈએ કે તારી ઉપાસના કરનારાઓ વર્તમાન જમાનામાં સ્થલે સ્થલે ભીખ માગીને પોતાની જાંઘી સંપૂર્ણ કરે છે અને મોટા મહદ્ધિક પુરુષો પાસે દીન વદને-કરુણાલ દ્રષ્ટિએ આવી મોટા મોટા કવિતો-સ્તુતિઓ-શ્લોકો વિગેરે તેઓના ગુણગાન તરીકે રચી તેઓને રીઝવી-સંતોષી ધનની યાચના કરતા નજરે પડે છે. એમ યાચના કરતાં પોતાના પોષણ યોગ્ય કાંઈક ધન મેલવે તો પણ તેથી સંતોષ ન પામતા આધકાધિક સેવા ચાકરી કરી સતત પરિશ્રમ ઉઠાવી રાત-દિવસ મારા માટે મન્યા રહે છે માટે વિદ્યા ભણેલાઓની કોડીની પણ કિંમત નથી ઉલટા તેઓને પૈસાદારના ચરણ કમલમાં દંડવત પ્રણામ કરવા પડે છે. જો લક્ષ્મીનો સદુપયોગ સારા માર્ગે થાય તો અપૂર્વ લાભ મેલવાય માટે દુનીયામાં મારી ઉત્તમતા અને મહત્ત્વતા સર્વજનો એકે અવાજે સ્વીકારે છે.....

લક્ષ્મીના વિલાસોમાં પૈસાદાર લોકો કેવી મોજ-મજ માનનાર તેમજ સુખ ભોગવનાર હોય છે જ્યારે વિદ્યાના ઉપાસકોની સ્થિતિ

દિનપરદિન કંગાલના જેવીજ દેખવામાં આવે છે વિદ્યા ભણેલ ગુણવાન પુરુષો પણ ધનિકની પાસે ખુશામત કરી અનેક પ્રકારની ઉપમાઓ તેમજ વિરૂપણો તથા છત્રપ્રત્યંધ, હારપ્રત્યંધ આદિ પ્રત્યંધો રચીને તેના ગુણોનું વર્ણન કરી તેની કૃપા મેલવે છે જે કાંઈક ધનવાનની દ્રષ્ટિ સારી થાય તો મનમાં પોતે આનન્દ માને નહિંતો ખેદ ધારણ કરે છે કહ્યું છે કે:—

દૃશાં પ્રાન્તૈઃ કાન્તૈઃ કલયતિ મુદં કોપકલિતૈ,
 રમીભિઃ સ્વિન્નઃ સ્યાદ્ધનધનનિધીનામપિ ગુણી ।
 ઉપાયૈઃ સ્તુત્યાદૈઃ કથમપિ સ રોષાનપનયે,
 દહો મોહસ્યેયં ભવમવનૈવૈષમ્યઘટના ॥ ૧ ॥

સારાંશ—ગુણવાન વિદ્વાન પુરુષ પણ ધણા ધનના ભંડાર ૩૫ ધનવાનની દ્રષ્ટિને જે પ્રસન્ન જુએ તો હર્ષિત થાય છે અને ક્રોધ સહિત જુએ તો ખેદ પામે છે તેમજ સ્તુતિ આદિ ઉપાયો થી ક્રોધ પણ પ્રકારે તેનો ક્રોધ દૂર કરે છે અહો? આ સંસારમાં મોહ રાજની રચના કેવી વિષમ છે?

સરસ્વતી ઉપાસક—પ્રિયલાઇ લક્ષ્મીઉપાસક!—લક્ષ્મીવાલાઓને સરસ્વતીના ઉપાસકો પગે પડતા નથી પણ વિદ્વાન અગાડી પૈસાદાર લોકો તેઓના ચમત્કારી વિદ્યાગુણથી લોહચુમ્બકની માફક આકર્ષાઈ યથાર્થ સત્કાર કરવા પૂર્વક લટુ બની જાય છે. જેઓ સંપૂર્ણ ભાષાની વિદ્યા મેલવી વિદ્વાન વક્તા બન્યા છે તથા લોકો સમક્ષ સાર્વજનિક હિતકર મહાન કાર્યો કરી જનપ્રીતિ

સારી રીતે સંપાદન કરેલી છે તેઓને શ્રીમન્તો પાસે સેવક તરીકે રહેવું પડતું નથી પણ શ્રીમન્તો તેઓના દાસ બની રહે છે તેને માટે તમારી સમક્ષ નિરંતર અવરોધન થતું એક તાળું જ જવલંત દ્રષ્ટાન્ત સાબલશે તો તમને જણાશે કે પૈસાવાલાઓ વિદ્યાવાલા પારો કાંઈ પણ હિસાબમાં નથી. આપણા હિંદુસ્થાન દેશના હીરા સમાન, સૌરાષ્ટ્ર દેશની દીપ્તમંત કીર્તિ ટકાવી રાખનાર તથા અડગનિશ્ચયી, આફ્રિકામાં સત્યાગ્રહની ન્યાય નીતિસર લડત ચલાવી હિંદુસ્થાનના લોકોનો હક્ક પાછો મેલવી અપાવનાર સત્યાગ્રહી 'કર્મવીર' મહાત્મા મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી ખેરિસ્ટર એટલે કે જેઓએ ઇંગ્લીશ, નૈતિક, ધાર્મિક, વ્યાવહારિક, આદિ અનેક પ્રકારની વિદ્યાઓ પ્રાપ્ત કરી પોતાનું નીતિમય જીવન સર્વસ્વ દેશ સેવામાંજ અર્પણ કર્યું છે તેઓને નથી ધનની પરવા, નથી કુટુંબની પરવા કે નથી ધનવાનોની પરવા, માત્ર તેઓ 'બોલી બતાવવા કરતાં કરી બતાવવું' એજ શ્રેષ્ઠ છે એ વાકયાનુસાર કર્તવ્ય પરાયણ થઈ દેશસેવાનું મહાન સૂત્ર શિખી બીજાઓને શિખવે છે તેમજ તેઓનું પવિત્ર ચારિત્ર-મય અને નીતિમયજીવન દેશના જનસમૂહને આદર્શણીય થાય છે. તેઓ પોતે ખેરિસ્ટર જેવો ઉચ્ચ હોદ્દો ધરાવનાર હોવા છતાં પણ સાક્ષાત્ એટલી બધી છે કે દરેક કામ પોતાના હાથેજ કરે છે આ સિવાય ધાર્મિક દ્રષ્ટિએ તપાસીએ તો જૈન તત્ત્વોના સંપૂર્ણ જ્ઞાતા, આગમોદ્ધારક પૂજ્યપાદ પન્થાસજી શ્રીમાન આનન્દસાગરજી મહારાજ કે જેઓની અપૂર્વ વિદ્વત્તાની આખી જૈન કોમ તો શું પણ જનેતર કોમ પણ એકે અવાજે પ્રશંસા કરે છે. આ સર્વ તેઓશ્રીનું અગાધ બુદ્ધિબલ તથા અચુટ જ્ઞાનશક્તિનોજ પ્રભાવ

છે. જ્ઞાનના અવર્ણનીય—અદર્શનીય સુખ આગલ આ તમારા લક્ષ્મીના વૈભવવિલાસોનું ક્ષણભંગુર અને વર્ણનીય સુખ કોઠી કિંમતનું નથી. તેમજ લક્ષ્મીમાં એક અસ્થિરતાનો મોટો દોષ છે. તેથીજ લોકો તેને ચપલા કહે છે. એક કવિએ કહ્યું છે કે:—

‘ અન્યવસ્થિતચિત્તાનાં, પ્રસાદોઽપિ મયસ્કર: ’

અસ્થિર ચિત્તવાલા પ્રાણીઓપર મહેરબાની કરવી તે પણ ભય ઉપજાવનાર છે. તેનામાં આ પ્રમાણે ચપલતા દોષ હોવાથી યોગી મહાત્મા પુરૂષો તેનાથી નિરંતર ઉદાસીન વૃત્તિ ધારણ કરી દૂર રહે છે અને કહે છે કે:—

વિદ્યુત્ લક્ષ્મી પ્રમુતા પતંગ, આયુષ્ય તેતો જલના તરંગ ।

પુરંદરી ચાપ અનંગ રંગ, શું રાચીય ત્યાં ક્ષણનો પ્રસંગ ॥

સારાંશ એ છે કે વિજલીના ચમકારાની પેઠે લક્ષ્મી એક ક્ષણમાં વિનાશ પામવાની છે, પ્રભુતા (અર્થ—કુદરત) પતંગના રંગ જેવી છે, આયુષ્ય પ્રાણીના મોત્ત જેવું છે યૌવન કાચગીના રંગ જેવું છે તો આ ક્ષણભંગુર પદાર્થમાં સ્નેહ ધારણ કરી શું રાખ્યા માખ્યા રહેવા જેવું છે ? અર્થાત્ કાંઈજ નથી. આના પવિત્ર ચરણકમલોથી આ પૃથ્વી પવિત્ર ગણાય છે તેના વિદ્વાન નર વરોએ લક્ષ્મીને તિરસ્કાર પાત્ર ગણી છે તો હવે તમારે અમારે પણ સ્વીકારવોજ પડશે કે લક્ષ્મી કરતાં સરસ્વતી સદૃશીયા શ્રેયસ્કર છે.

લક્ષ્મીપ્રિય—તમોએ કહેલ સર્વ બિના મેં બરોબર ધ્યાન દઈ સાંભલી છે. પણ વિદ્યાવાલા માણસને લક્ષ્મીત્રાલાની સહાય

વિના ચાલતુંજ નથી. કારણ કે દુનીયામાં પણ જે લક્ષ્મીવાલા હોય છે તે મોટા પુરુષ ગણાય છે. ગમે તેટલી બી. એ. એન. એલ. બી કે મોટી સોલીસીટર કે બેરીસ્ટરની ડીગ્રી મેલવી હોય તથાપિ નોકરી માટે શેડીયાઓને સાતવાર હંમેશા સંભામ કરવી પડે છે. અમારે પૈસાવાગ્દાને તો પૈસાથી દરેક કામ થાય છે “જર ચાહે સો કરે” પૈસાથીજ ગાડી, ઘોડા, વાડી, બંગલાની મોજ મજા માણી શકાય છે તેમજ પૈસાથીજ ખાનપાન, ગાનતાન, ને એશઆરામમાં. ઉદ્યાસ્તની ખજાર વિના નિશ્ચિંત પણે દિવસો સુખ પૂર્વક પસાર થાય છે, સુવપુત્ર્યાદિ સંતતીના લભ કરી, મોટા ભલકાદાર વરઘોડા કાઢી, ન્યાત જમાડી સંસારના દરેક વહાવાઓ લભ શકાય છે અને જીવનનું ખરેખરું સાર્થક પણ એજ છે.

વિદ્યાપ્રિય--ઉપરોક્ત સુખ જે તમોએ બતાવ્યું તે સર્વ પૌદ્ગલિક સુખ અને ક્ષણભંગુર છે તે સુખ કાંઈ નિરંતર ટકતું નથી અથવા તેથી આત્મિક આનંદ કે જે સદા સ્થાયી છે તે પણ ઉદ્ભવતો નથી. તમારા મોટેજ તમે ન્યાય કર્યો કે લક્ષ્મીથી ગર્વ, આલસ, બેજાનતા વિગેરે દુર્ગુણોનો પ્રવેશ થાય છે મોજમજા કે એશઆરામ એ તો સ્વાર્થસાધના છે તેનાથી પરનું કલ્યાણ કાંઈ થતું નથી. ખરો પૈસાદાર તો ત્યારેજ કહેવાય કે પોતાની લક્ષ્મીનો સદુપયોગ પરોપકાર, દયા, દેશ હિતાર્થે કે સારા ધાર્મિક મર્ગમાં ગર્વ રહિત પણે કરે. કહ્યું છે કે:—

દેશ હિતમાં ચિત્ત પરોવી, આપે સારું ઉત્તેજન,
ગર્વ વિનાનું મન છે જેનું, ધન્ય ધન્ય તેને ધન્ય ધન્ય;

પુણ્ય સાથે આવ્યાનું સમજી, દામની નહિં રાખે ઠરકાર;

નાણું ચંચળ મનમાં સમજે, ધન્ય દિસે તેનો અવતાર;

દરેક પ્રકારની વિદ્યા મેલવવાથી અભણ માણસને પણ ચમત્કાર ઉપજી બેહદ ખુશાલી ઉદ્ભવે છે. પાણીમાં શું પદાર્થ છે? વન-સ્પતિ શાથી ઊગે છે, ગરમી એ શું ચીજ છે આ સર્વ વિદ્યાના પ્રયોગથી જણાય છે. પ્રાણીશાસ્ત્ર, પદાર્થવિજ્ઞાન, સંગીતશાસ્ત્ર, વૈદકશાસ્ત્ર, ચિત્રકલા, રાજનીતિ પ્રકરણ, કાયદાપ્રકરણ ધર્મશાસ્ત્ર ભાષાશાસ્ત્ર આદિ અનેક શાસ્ત્રો સંસ્વતી દેવીની સહાયથી જાણી શકાય છે. તેમજ જાણવાથી અપૂર્વ આનંદ અનુભવાય છે. લક્ષ્મીનો જે સદુપયોગ થાય તો સારો લાભ મેલવાય છે પણ તે સદુપયોગ યુદ્ધિમતા વિના થઈ શકતો નથી અને યુદ્ધિમતા પણ સરસ્વતીની સહાયથીજ જન્મ લે છે. વડી જ્ઞાન વિના દેખતા છતાં કેવલ અંધકારજ ભાસે છે કારણ જ્ઞાન એ મનુષ્યોના બે બાજુ લેવાય ઉપરાંત ત્રીજું આંતરિક નેત્ર છે, તેમજ વળી લક્ષ્મી વડે કદાચ આ જન્મમાંજ મન માનતા વિષયભોગાદિ સુખો કે જે અન્તે વિનાશકારી તેમજ ક્ષણિક છે તે પ્રાપ્ત થાય પણ જ્ઞાનથી તો ભવો-ભવના પાપો ક્ષય થઈ અનંત શાશ્વત મોક્ષ સુખ પણ છેવટે મલે છે. જૈન શાસ્ત્રમાં તત્ત્વાર્થ સૂત્રના પ્રથમ અધ્યાયના પહેલા સૂત્રમાં શ્રીમાન્ ઉમાસ્વાતિવાચકજીએ કહ્યું છે કે:—“ સમ્યગ્દર્શનજ્ઞાનચારિત્રાણિ મોક્ષમાર્ગઃ” ૧ સમ્યગ્ દર્શન ૨ સમ્યગ્ જ્ઞાન ૩ સમ્યગ્ ચારિત્ર એ ત્રણ મોક્ષ સાધનનાં કારણો છે. જ્ઞાત્રા? જ્ઞાનનો અપૂર્વ આ-નંદ મહારા હૃદયથી ઉભરાઈ જાય છે. જે તે કોઈ વસ્તુ હોત તો

તને સાક્ષાત્ ખતાવી આપત પણ અદૃશ્ય પદાર્થ હોવાથી લાચાર
 છું તું જરા વિશ્વાસ દ્રષ્ટિથી વિચાર કરશે તો તને સાક્ષાત્ ખબર
 પડશે કે લક્ષ્મી કરતાં સરસ્વતીનો સ્વભાવ તદન જુદોજ છે
 કહું છે કે:—

न चौरहार्यं न च राजग्राह्यं, न आतृभागं न करोति भारं ।

व्यये कृते वर्धत एव नित्यं, विद्याधनं सर्वधनप्रधानं ॥

તાત્પર્ય—વિદ્યારૂપી ધનને ચોર ચોરી શકતા નથી, રાજથી
 લઈ શકાતું નથી, ભાઈપણુ ભાગ પાડી શકતો નથી, ગમે તેટલું
 હોય છતાં ભાર પડતો નથી, ખર્ચ કરતાં એટલે કે ખીજાને આપ-
 વાથી ઉત્તરો વધારો થાય છે એવા પ્રકારનું વિદ્યા રૂપ શ્રેષ્ઠ ધન
 સર્વ ધન કરતાં સર્વોત્તમ ગણાય ત્હેમાં શું આશ્ચર્ય? અર્થાત્ કાંઈ
 આશ્ચર્ય નથી.

લક્ષ્મીપ્રિય-પ્રિયજન્ધુ ! આપનું કહેવું અક્ષરશઃ સત્યજ
 છે તેમજ હવે હું પણ યથાર્થ સ્વીકાર કરું છું કે માણસ ગમે
 તેવો દરિદ્રી હોય પણ સરસ્વતી દેવીના પ્રસાદ પામી ઉન્નતિના શિખ-
 રે પહોંચે છે તેમજ આત્મિક ઉન્નતિ પણ કરી શકે છે તેમજ તેની
 પાસેના સદ્વિદ્યા ગુણોથી લલચાઈ મારે પણ તેની પાસે હાજરી
 આપવી પડે છે કહું છે કે:—“गुणाः पूजास्थानं गुणिपुन च लिङ्गं
 न च वयः” ગુણો તેજ પૂજવા લાયક છે પણ ગુણુવાન માણસોમાં
 જાતી કે ઉંમર જોવામાં આવતી નથી.

વિદ્યાપ્રિયમિત્રવર! बुद्धेः फलमकदाग्रहः એ નીચમાનુસાર
 તમારૂં ગમન થયેલ જોઈ મને ઘણો આનંદ ઉપજે છે છેવટ નીવે-

ફન કરવાનું કે વિદ્યાથી માણસનું મન કસાઇ વીકાશ પામે છે તથા બીજી પણ આત્મીકશક્તિઓ બલવાન કરી ઇચ્છિત કામ સાધી શકાય છે. અને અન્તે પરમપદ મોક્ષ સુખ પણ મળે છે માટે નીરંતર અનેક પ્રકારની વિદ્યા મેળવવા કટિબદ્ધ થવું જોઈએ તથા તે દ્વારા અક્ષયસુખની પ્રાપ્તિની અભીલાષા ધારણ કરવી જોઈએ.

છતી શ્રી વિદ્યા-લક્ષ્મીસંવાદ સંપૂર્ણ.

“ શ્રી જીનેશ્વર પ્રભુના નવ અંગે પૂજા કરતા
બોલવાના હુકા.”

(અવિવાહિત કન્યાઓનું ધોરણ ૧ હું)

જલ ભરી સંપુટપત્રમાં, યુગલિક નર પૂજંત;

રૂપલ ચરણ અંગુઠડો, હાયક ભવજલ અંત. ૧

વિવેચન—(જ્યારે રૂપભદ્રેવ પ્રભુને રાજ્યાભિષેક કરવા માટે ઇન્દ્ર મહારાજ પધાર્યા ત્યારે યુગલીઆ કમલપત્રના દડીઆમાં રાજ્યાભિષેક કરવા માટે પાણી લઇ આવ્યા. એવી રીતે તેઓ વિનયવાન જણાવાથી તે નગરીનું નામ તે વખતે ‘વિનીતા’ એવું પાડ્યું. હવે ભગવાનતો સંપૂર્ણ અંગે અલંકારોથી શોભાયમાન છે તેથી યુગલીક પુરૂષોએ વિચાર કર્યો કે આપણે જલનો અભિષેક કયે સ્થલે કરવો? છેવટે પ્રભુના ચરણનો અંગુઠો ફક્ત જડી આવવાથી તે સ્થલે જ્યાંભિષેક કર્યો) યુગલિક (એક સાથે જોડખંધ જન્મેલા પુરૂષોએ) કમલપત્રના દડીઆમાં પાણી લઇને પૂજેલો એવો શ્રી રૂપભદ્રેવ

લગવાનના ચરણકમલનો અંગુઠો સંસાર સમુદ્રનો પાર ઉતારનાર છે માટે તે પૂજવા યોગ્ય છે એવી ભાવના ભાવી લગવાનના જમણા તથા ડાબા અંગુઠે પૂજ કરવી. ૧

જનુ બલે કાઠિસગ રહ્યા, વિચર્યા દેશ વિદેશ;

ખડાં ખડાં કેવલ લહ્યું, પૂજે જનુ નરેશ. ૨

અર્થ:—જે ઘુંટણના જોરથી શ્રી લગવાન કાઠિસગ ધ્યાનમાં રહ્યા તથા જેના બલથી દેશ-પરદેશમાં વિહાર કર્યો અને જેનાથી ઉભાં થકાં કેવલજ્ઞાન મેલવ્યું તે શ્રી રૂપલદેવ મહારાજ (નરેશ)ના ઠીંચણની પૂજ કરો. કેમકે તે સધલાં કાર્ય જનુના બલ સિવાય થઈ શકતાં નથી (અથવા હેનરેશ (રાજાઓ)! તેજનુ તમે પૂજો)ર

લોકાંતિક વચને કરી, વરસ્યા વરસી દાન;

કરકાંડે પ્રભુ પૂજના, પૂજે ભવી બહુમાન. ૩

અર્થ:—પાંચમા શ્રી બ્રહ્મદેવલોકના અગ્રભાગને વિષે રહેલા લોકાંતિક દેવતાના વચનથી જે હાથના કાંડાએ અખિલ જગતમાં વરસીદાનનો વરસાદ વરસાવ્યો તે કાંડાની હે ભવ્ય પ્રાણીઓ! તમે ધણા શુદ્ધ ભાવથી અર્ચા કરો. પ્રભુને દીક્ષાનો અવસર થયેથી લોકાંતિક દેવો આવીને વિનતી કરે છે જે હે પ્રભુ! આપને હવે દીક્ષા અવસર સમીપ હોવાથી યાચકવર્ગને દાનની કૃપા કરો તે ઉપરથી લગવાન એક વરસ દિવસ સુધી દાનની વૃષ્ટિ કરે છે. શંકા-અત્રે કોઈ એવી આશંકા કરે કે “લોકાંતિક” એટલે તો લોકને છેડે રહેલા દેવ એવો અર્થ થવો જોઈએ અને બ્રહ્મ દેવલોક તો

લોકને અંતે નથી તેનું કેમ ? સમાધાન—આ સ્થલે “લોક” શબ્દે કરીને “સંસાર” એવો અર્થ થાય છે એટલે “લોકાંતિક” નો અર્થ સંસારના અંતે રહેલા, એકબી, ચરમબી (કેમકે)એક ભવ કરી મોક્ષે જવાવાલા છે) લેવો. ૪

માન ગયું હોય અંશથી, દેખી વીર્યઅનંત;

ભુજાબલે ભવજલ તર્યા, પૂજે ખંધ મહંત. ૪

અર્થ—માનને રહેવાનું ઠેકાણું જે બંને ખલા છે એવા જેના બંને ખલામાંથી પોતાની અનંત શક્તિ જોઇને સધલું અહ-પદ વિરામ્યુ છે (નાશ પામ્યું છે) તથા જે હસ્તબલે કરીને સંસાર સમુદ્ર તરી ઉતર્યા છે એવા જે ભગવાનના બંને ખલા તેની તમે પૂજા કરો. ૪

સિદ્ધ શિલા ગુણ ઉજલી, લોકાંતે ભગવંત;

વસીયા તેણે કારણ ભવી, શિર શિખા પૂજંત. ૫

અર્થ—ચૌદ રાજલોકના અગ્રભાગપર રહેલી એવી સ્ફટિક રત્નમય શ્વેતવર્ણી સિદ્ધશિલા (સિદ્ધના જીવોને રહેવાનું સ્થાન) તે ઉપર ભગવાન બિરાજમાન થયા તે કારણથી હે પ્રાણીઓ ! તેમના મસ્તકનો અગ્રભાગ (શીખા) પૂજવા યોગ્ય છે. ૫

તીર્થંકર પદ પુણ્યથી, તિહુઅણ જન સેવંત;

ત્રિભુવન તિલક સમા પ્રભુ, ભાલ તિલક જયવંત. ૬

અર્થ—જે પુણ્યના પ્રભાવે શ્રી તીર્થંકરની ઉચ્ચ પદવી ઉપાજેન કરી છે તેથી ત્રણ જગતના લોકને સેવવા યોગ્ય છે તથા

મણુ ભુવન (સ્વર્ગ મૃત્યુ, પાતાલ) ને દીપાવવાને તિલક સમાન છે.
તેમના કપાલે (લલાટ ભાગે) તિલક જ્યવંતુ વર્તે. ૬

સોલ પહોર પ્રભુ દેશના, કંઠ વિવર વર્તુલ;

મધુર ધ્વનિ સુરનર સુણે, તિણે ગલ્લે તિલક અમુલ. ૭

અર્થ—શ્રી મહાવીર પ્રભુએ સોલ પહોર સુધી અસ્ખલિત રીતે દેશના દીધા એવો જે કંઠ તેના ગોલ છિદ્રમાંથી અર્થાત્ મુખમાંથી જે અતિ પ્રિય વાણીને દેવ તથા મનુષ્ય વિગેરે સાંભલે છે તે વાણી જે ગલામાંથી નિકલે છે તે ગલાને અમૂલ્ય એવું તિલક કરે. ૭

હૃદય કમલ ઉપશમ બલે, બાલ્યા રાગને રોષ;

હિમ દહે વનખંડને, હૃદયતિલક સંતોષ. ૮

અર્થ—હૃદયકમલમાં રહેલા સમભાવના પ્રતાપથી જેમણે રાગ તથા દ્વેષને ભસ્મીભૂત કરી નાંખ્યા છે (અત્રે કોઈ શંકા કરેકે આન્ત એવા શીતલ ભાવથી રાગ-દ્વેષ શી રીતે બલી શકે? કેમ કે શીતલ વસ્તુનો બાલવાનો સ્વભાવ નથી પણ તેથી ઉલટો શાન્તિ-કરણુ ગુણુ છે. તેને ઉત્તર આપવાને કહે છે કે જેમ હિમ (બરફ) જો કે અતિ શીતલ છે છતાં વનના સમૂહને બાલી નાખવા સમર્થ થાય છે તેમ તથા ક્રોધ ઉપશમથીજ વિરામે છે તેવીજ રીતે ભગવાને પણ ઉપશમગુણથી રાગ-દ્વેષ ખપાવ્યા છે માટે જે હૃદયના ઉપશમબલથી રાગદ્વેષનો નાશકર્યો છે તે હૃદયે સંતોષ પૂર્વક તિલક કરે. ૮

રત્નત્રયી ગુણ ઉજલી, સકલ સુગુણ વિશ્રામ;
નાભિ કમલની પુજના, કરતાં અવિચલ ધામ. ૯

અર્થ—જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર રૂપી જે ત્રણ રત્નો ગુણે
કરીને ઉજવલ છે તથા જેને વિષે સધલા ઉત્તમ ગુણોએ હમેશને
માટે આરામ લીધો છે (વાસ કીધો છે) તે રત્નત્રયીને રહેવાનું
સ્થાન જે નાભિકમલ તેની પૂજન કરતાં કદી પણ ચલાયમાન નહિ
ચાય એવું સ્થાન (મોક્ષ) તે પ્રત્યે પામે. ૯

ઉપદેશક નવતત્ત્વના, તેણે નવ અંગ જીવુંદ
પૂજે બહુવિધ રાગશું, કહે શુભ વીર મુણિંદ. ૧૦

અર્થ:—ઉપર દરેક અંગની પૂજના કારણે દર્શાવવા પૂર્વક
પણું ન કર્યું હવે નવે અંગને આશ્રયી કહે છે કે શ્રી જીનેશ્વર
ભગવાન જીવાદિ નવતત્ત્વના પ્રતિબોધ પમાડનાર હોવાથી તે જીનેંદ્ર
ભગવાનના નવે અંગે ધણી ધણી જાતના રાગે કરી (વિધવિધ
પ્રકારે કરી) અર્ચા કરો એવું આ દશ દુહાના રચનાર શ્રી વીર-
વિજયજી મહારાજ કહેછે. ૧૦

હિતશિક્ષા છત્રીશી.

(અવિવાહિત કન્યાઓના બીજા ધોરણ માટે)

(સાંભળ રે તું સજ્જની મારી—એ દેશી અથવા સાઈં સાઈં રે સુરત શહેર
એ રાહ)

સાંભળજો સજ્જન નરનારી, હેત શિખામણ સારીજ;
રીસ કરે દેતાં શીખામણ, ભાગ્યદશા પરવારી સુણજો સજ્જનોરે.

- લોકવિરૂદ્ધ નિવારણ સુણજો સજ્જનોરે. જગત વડો વ્યવહાર-સુ. ૧
- મૂરખ બાળક^૧ જયક વ્યસની, કાફે^૨ વળી નાફે^૩;
જો સંસારે સદા સુખ વાંછો, ચોરની સંગતિ વારો. સુ. ૨
- વેશ્યા સાથે વણજ ન કરીએ, નીચશું નેહ ન ધરીએજ;
ખાંપણ^૪ આવે ધરધન જાવે, જીવિતને પરિહરીએ. સુ. ૩
- કામ વિના પરધર નવિ જમ્યે, આળે^૫ ગાળ ન દીજેજ;
બળીઆ સાથે બાથ ન ભરીએ, કુટુંબ કલહ નવ કીજે, સુ. ૪
- દુશ્મનશું પરનારી સાથે, તજીએ વાત એકાંતેજ;
માતા બહેન મારગ જતાં, વાત ન કરીએ રાતે. સુ. ૫
- રાજા રમણી ધરનો સોની, વિશ્વાસે નવિ રહીએજ;
માત-પિતા-ગુરૂ વિણ ખીજને, ગુણની વાત ન કહીએ. સુ. ૬
- અણુજાણ્યા શું ગામ ન જમ્યે, ઝાડતળે નવિ વસીએજ;
હાથી ઘોડા ગાડી જતાં, દુર્જનથી દૂર ખસીએ. સુ. ૭
- રમત કરતાં રીસ ન કરીએ, ભય મારગ નવિ જમ્યેજ;
એ જણ વાત કરે જિહાં છાની, તિહાં ઉભા નવિ રહીએ. સુ. ૮
- હુંકારા વિણ વાત ન કરીએ, ધ્રુવજા વિણ નવિ જમીએજ;
ધન-વિદ્યાનો મદ પરિહરિયે, નમતા સાથે નમીએ. સુ. ૯
- મૂરખ જોગી રાજ પડિત, હાંસિ કરી નવિ હસીએજ;
હાથી-વાઘ-સરપ-નર વઢતાં, દેખીને દૂર ખસીએ. સુ. ૧૦

૧ ચાચક—ભીખારી ૨ કાફે—કાળીની એક જાત. ચોર. ૩ નાફે જાતનું
આણી તે બહુ હુચ્ચું હોય છે. ૪ ખોટ, દોષ. ૫ તહોમત આવ્યે અમર
ચોટી આજ સુધે ૬ છાનીવાત.

કુવા કાંઠે હાંસિ ન કરીએ, કેફ કરી નવિ ભમીએજી;
 વરો ન કરીએ ધર વેચીને, જીગટડે નવિ રમીએ. સુ. ૧૧
 ભણુતાં ગણુતાં આળસ તજીએ, લખતાં વાત ન કરીએજી;
 પરહસ્તે પરદેશ દુકાને, આપણું નામ ન ધરીએ. સુ. ૧૨
 નામું માંડો આળસ છંડી, દેવાદાર ન થઈએજી;
 કષ્ટ-ભયાદિક સ્થાનક વર્જી, દેશાવર જઈ રહીએ. સુ. ૧૩
 ધનવંતો ને વેશમલિનતા, પગથું પગ ધસી ધોવેજી;
 નાપિત ધર જઈ શીશ મુંડાવે, પાણીમાં મુખ જોવે. સુ. ૧૪
 નાવણુ ધોવણુ સુંદર ન કરે. ખેઠો તરણાં તોડેજી;
 ભુંએ ચિત્રામણુ નાગો સુએ, તેહને લક્ષ્મી છોડે સુ. ૧૫
 માતા ચરણે શિશ નમાવી, બાપને કરીએ સલામોજી;
 દેવ ગુરને વિધિએ વાંદીએ, કરો સંસારનું કામો. સુ. ૧૬
 એ હાથે માથું નવિ ખણીએ, કાન નવિ ખોતરીએજી;
 ઉભા કેડે હાથ ન દીજે, સામે પૂરે નવિ તરીએ સુણુજો. ૧૭
 તેલ તમાકુ દૂરે તજીએ, અણુગલ જળ નવિ પીજેજી;
 કુળવંતી સતીને શિખામણુ, હવે નર ભેગી દીજે સુણુજો. ૧૮
 સસરો સાસુ જેઠ જેઠાણી, નણુદી વિનય મ મૂકોજી;
 જાણુપણે શેરી સંચરતાં, ચતુરા ચાલી મ ચૂકો સુ. ૧૯
 નીચ સાહેલી સંગ ન કીજે, પરમંદિર નવિ ભમીએજી;
 રાત્રીપટે ધર બહાર ન જઈએ, સહુને જમાડી જમીએ સુ. ૨૦

ધોળણુ માલણુ ને કુંભારણુ, જોગણુ સંગ ન કરીએજી;
સહેજે કોઈક આળ ચડાવે, એવડું શેને કરીએ ? સુણુજો ૨૧
નિજ ભરતાર ગયો દેશાવર, તવ શણુગાર ન ધરીએજી;

^{૨૨}જમવા નાતી વચ્ચે નવિ જઈએ, દુરજન દેખી ડરીએ સુ. ૨૨
^{૨૨}પરશેરી ગરબો ગાવાને, ^{૨૩}મેજે ખેજે ન જઈએજી;

નાવણુ ધોવણુ નદી કીનારે, જાતાં નિરલજ ચઢ્યે. સુ. ૨૩
ઉપડતે પગે ચાલી ચાલીજે, હુજર સહુ શીખીજેજી;

સ્નાન સુવચ્છે રસોઈ કરીને, દાન સુપાત્રે દીજે. સુણુજો. ૨૪
શોક તણાં લધુ બાળક દેખી, મ ધરો ખેદ દિયામાંજી;
એહની સુખ શીતળ આશીશે, પુત્ર તણાં ફળ પામે સુણુજો. ૨૫

^{૨૪}બાર વરસ બાળક સુરપડિમા, એ બે સરિખાં કહીએજી;
ભકિત કર્યે સુખલીલા પામે, ખેદ કર્યે દુઃખ લહીએ. સુણુજો. ૨૬

નરનારી બેહુને શિખામણુ, મુખ લવરી નવિ હસીએજી;
નાત સગાનાં ધર છંડીને, એકલડાં નવિ વસીએ સુણુજો. ૨૭
અણુબણુયે રૂપવંતિ પાત્રે, પેટ અજીરણુ વેળાજી;

^{૨૫}આકાશે ભોજન નવિ કરીએ, બે જણુ બેશી બેળા સુણુજો. ૨૮

^{૨૬}વમન કરીને ચિતા ઝાળે, ^{૨૭}નખજે આસન બેસીજી;

૧૧ જ્ઞાતિ (પતિ બહાર ગયા હોય ત્યારે) ૧૨ મેળામાં ૧૩ ખેલ
: જામતમાં ૧૪ દેવની પ્રતિમા. ૧૫ ખુલ્લું માથે છાપરા વિનાનું જેવી રીતે
અગાથીએ ૧૬ હલદી ૧૭ એહની ઝાળ અગ્નિ બળતી હોય તે વખતે
૧૮ તુટી જાય તેવા

૨૯ વિદિશ દક્ષિણ દિશ અંધારે, બોટયું પશુએ પેસી સુણુને. ૨૯
અતિશે ઉનું ખાઈ ખાટું, શાક ધણું નવિ ખાવું; ૩૦

મૌનપણે ઉઠીંગણુ વળું, જમવા પેલાં નહાવું સુણુને. ૩૦
ધાન વખાણી વખોડી ન ખાવું, તડકે ખેશી ન જમવું; ૩૧

માંદા પાસે રાત તણને, નરણાં પાણી ન પીવું સુણુને. ૩૧
કંદમૂળ અભક્ષને બોળો, વાસી વિદલ તે વરણે; ૩૨

જુઠ તણે પરનિંદાહિંસા, જે વળી નરભવ સરણે સુણુને. ૩૨
વ્રત પચ્ચખાણુ ધરી ગુરુ હાથે, તીરથયાત્રા કરીએ; ૩૩

પુણ્ય ઉદય જે મોટો પ્રગટે, તો સંઘવીપદ ધરીએ સુણુને. ૩૩

મારગમાં મન મોડણું રાખી, બહુવિધ સંઘ જમાડો; ૩૪

સુરલોકે સુખ સઘળાં પામે, પણ નહિં એવો દહાડો સુણુને. ૩૪

૨૪ તીરથ તારણુ શિવસુખ કારણુ, સિદ્ધાચળ ગિરનાર; ૩૫

પ્રભુભક્તિ ગુણુએણે ભવજલ, તરીએ એક અવતારે, સુ. ૩૫

૨૬ લૌકિક લોકોત્તર હિતશિક્ષા, જીતીશી એ બોલી; ૩૬

૨૭ પંડિત શ્રી શુભ વીરવિનય સુખ, વાણી મોહનવેલી સુણુને ૩૬

૩૬ ખરાબ દિશાકે જે દક્ષિણ દિશા કહેવાય છે. ૨૦ અઢેળવાનું ઊડીને
૨૧ સંઘ જત્રાએ લઇજાય તે સંઘવી અને તેનું પદ એટલે પદવી ૨૨ ઉદાર
૨૩ એટલે જે સંઘલય જવાનો દહાડો એટલે અવસર-શક્તિ ન હોય તે
૨૪ જ્યાં અનેક તથા છે તે તીર્થ ૨૫ ગુણની શ્રેણી એટલે
ગુણસ્થાનની નિસરણીથી ૨૬ વ્યવહારિક-સાંસારિક ૨૭ પારમાર્થિક સાંસાર-
રિક કરતાં ચડીઆતી.

ચાર કષામની સગ્રાથો.

(૧) કોષ.

(કન્યાઓ તથા સ્ત્રીઓ માટેનું ધારણ ૧૬૦)

કડવાં ફળ છે કોષનાં, યાની એમ બોલે;
 રીસ તણો રસ જાણીએ, હલાહલ તોલે—કડવાં. ૧
 કાંધેકાંડ પૂરવ તણું, સંજમ ફલ જાય;
 કોષ સહિત તપ જે કરે, તે તો લેખે ન થાય.—કડવાં. ૨
 સાધુ ઘણો તપિયો હતો, ધરતો મન વૈરાગ;
 શિષ્યના કોષ થકી થયો, ચંડ કોશીઓ નાગ.—કડવાં. ૩
 આગ ઉઠે જે ઘર થકી, તે પહેલું ઘર બાલે;
 જલનો જોગ જે નવિ મલે, તો પાસેનું પરજાલે.—કડવાં. ૪
 કોષ તણી ગતિ એહવી, કહે કેવલ નાણી;
 હાથ કરે જે હેતની, જાળવજો એમ જાણી.—કડવાં. ૫
 ઉદયરત્ન કહે કોષને, કાઢજો ગલે સાહી;
 કાયા કરજો નિર્મલી, ઉપશમરસ નાહી.—કડવાં. ૬

(૨) માન.

(પઢોરે પોપટ રાજા રામના—એ પ્રભાતીમાં ગવાશે)

રે જીવ માન ન કીજીએ, માને વિનય ન આવે;
 વિનય વિના વલ્લા નહીં, તો કિમ સમકિત પાવે ? રે જીવ ? ૧

સમકિત વિણ ચારિત્ર નહિં, ચારિત્ર વિણ નહિં મુક્તિ;
 મુક્તિનાં મુખ છે શાશ્વતાં, તે કેમ લહિયે જુક્તિ. રે જીવ ? ૨
 વિનય વડો સંસારમાં, ગુણમાં અધિકારી;
 માને ગુણ જ્યે ગણી, પ્રાણી જો જો વિચારી રે જીવ ? ૩
 માન કર્યું જો રાવણે, તે તો રામે માર્યો;
 દુર્યોધન ગર્વ કરી, અંતે સવિ તે હાર્યો. રે જીવ ? ૪
 સૂકાં લાકડાં સારીખો, દુઃખદાયી એ ખોટો;
 ઉદયરત્ન કહે માનને, દેજો તમે દેશવટો. રે જીવ ? ૫

(૩) માયા.

સમકિતનું મૂલ જાણીએજી, સત્ય વચન સાક્ષાત; સાચામાં
 સમકિત વસેજી, માયામાં મિથ્યાત્વરે પ્રાણી ! મકરીશ માયા લગાર ૧
 મુખ મીઠો જીહો મનેજી, ફૂડ કપટનો કોટ; જીભે તો
 ‘જીજી’ કરેજી, ચિત્ત માંહે તાકે ચોટરે પ્રાણી ? ૨ આપ ગરજે
 આધો પડેજી, પણ ન ધરે વિશ્વાસ; મનશું રાખે આંતરોજી,
 એ માયાનો પાસરે પ્રાણી ? ૩ જેહશું બાંધે પ્રીતડીજી, તેહશું
 રહે પ્રતિકૂલ; મેલ ન છોડે મન તણોજી, એ માયાનું મૂલ રે.
 પ્રાણી ? ૪ તપ કીધો માયા કરીજી, મિત્ર શું રાખ્યો રે ભેદ; મક્ષી
 જીનેશ્વર જાણીજી, તો પામ્યા અવિદરે. પ્રાણી ! ૫ ઉદયરત્ન
 કહે સાંભળોજી, મેલો માયાની યુદ્ધ; મુક્તિપુરી જવા તણોજી, એ
 મારગ છે શુદ્ધરે પ્રાણી ! ૬

(૪) લોભ.

તુંમે લક્ષણુ જોજો લોભનારે, લોભે જન પામે ક્ષોભનારે;
 લોભે ડાઘા મન ડોલ્યા કરેરે, લોભે દુર્ધટ પંથે સંચરેરે. તુમે. ૧
 તજે લોભ તેહનાં લઉં ભામણારે, વળી પાચે નમી ને કરું ખામણારે;
 લોભે મરજાદા ન રહે કેહનીરે, તુમે સંગત મેલો તેહનીરે. તુમે. ૨
 લોભે ધર મેલી રણમાં મરેરે, લોભે ઉંચ તે નીચું આચરેરે;
 લોભે પાપભણી પગલાં ભરેરે, લોભે અકારજ કરતાં ન ઓસરેરે. તુમે. ૩
 લોભે મન ન રહે નિર્મલુરે, લોભે સગપણુ નાસે વેગલુરે;
 લોભે ન રહે પ્રીતિને પાવકુરે, લોભે ધનમલે બહુ એકકુરે. તુમે. ૪
 લોભે પુત્ર પ્રત્યે પિતા હણેરે, લોભે હત્યા પાતક નવિ ગણેરે;
 તેતો દામ તણે લોભે કરીરે, ઉપર મણિધર થાયે મરીરે તુમે. ૫
 જોતાં લોભનો થોભ દિસે નહીરે, એવું સૂત્ર સિદ્ધાંતે કહ્યું સહીરે;
 લોભે ચઢી સુભૂમ નામે જુઓરે, તેતો સમુદ્રમાંહે ડુબી મુવોરે તુ. ૬
 એમ જાણીને લોભને છંડજોરે, એક ધર્મશું મમતા મંડોજોરે;
 કવિ ઉદયરત્ન ભાષે મુદારે, વંદુ લોભ તજે તેહને સદારે તુ. ૭

(જીનેશ્વર પ્રભુ પાસે લઈ જવાની ભાવ સામગ્રી.)

ગહુંડી-રાગધોળ.

(ત્રાંખાકુંડી તે નગર સોહામણું-એ દેશા)

બેની ! સંચરતાંરે સંસારમાંરે, બેની સહ ગુરૂ ધર્મ સંજોગ
 બેની ! સદ્દેશ્યા જીન શાસનનીરે, બેની પૂરવ પુણ્ય સંજોગ વ. ૧
 બેની ! શમ સંતોષ સાડી બનીરે, બેની નવ બ્રહ્મ નવરંગ ઘાટ વ.
 બેની ! તપજપ ચોખ્ખા ઉજળારે, બેની સત્યવ્રત વિનય સુપાટ વ. ૨
 બેની ! સમાક્રિત સોવન થાળમાંરે, બેની કનક કચોલે ચંગ વ.
 બેની ! સંવર કરો શુભ સાથિયોરે, બેની આશુતિલક અભંગવ. ૩
 બેની ! સમિતિ-ગુપ્તિ શ્રીફળ ધરોરે, બેની અનુભવ કુંકુમ ધોલવ.
 બેની ! નવતત્ત્વ હૃદયે ધરો રે, બેની ચરચો ચંદન રંગરોલ. વ. ૪
 બેની ! ભવજળ જેહમાં બેઠીયેરે, બેની વિવેક વધાવો શાલ. વ.
 બેની ! વીર કહે જીન શાસનેરે, બેની રહેતાં મંગલમાલ. વ. ૫

અર્થ—હે બેન ! આ સંસારમાં ચાલતા-વ્યવહાર કરતાં
 ગુરૂ અને ધર્મનો સંજોગ સાથે રાખવાનો છે માટે ગુરૂસ્તુતિ કરી
 ગુરૂને વધાવો. (ગુરૂ એજ શુદ્ધ ધર્મમાર્ગ દેખાડનાર છે) હે બેન !
 જીનશાસનમાં સમ્યક્ પ્રકારે શ્રદ્ધા રાખવી એ પૂર્વનાં પુણ્ય સંજોગ-
 ને લક્ષને થાય છે ?

જીન પ્રભુપાસે જવાને બેની ? સમતા—સંતોષરૂપી સાડી
 પહેશ્વાની છે અને તે સાડીમાં બ્રહ્મચર્યની નવવાડ રૂપી નવરંગ
 પૂરવાના છે. ત્યાર પછી તપ, જપ રૂપી શુદ્ધ ચોખ્ખા લઈ સત્યવ્રત
 અને વિનય રૂપી સુંદીર પાટ મુકી તેનાપર સમાક્રિત રૂપી સોનાના

યાળમાં સોનાના સુંદર કચોલાથી સંવર (કમોનું રોકાવું) રૂપી શુભ સાથીઓ કરવાનો છે, અને કપાળમાં જિનાશા રૂપી અખંડિત તિલક કરવાનું છે. ૨-૩ પ્રભુપાસે સમિતિ અને ગુપ્તિ રૂપી શ્રીફળ ધરીને પછી અનુભવ રૂપી કંકુ હે બેની ? તમે ઘોળો અને જીવ અજીવ વિગેરે નવતત્ત્વ હૈયામાં ધારીને આનંદ પૂર્વક ચંદનને ચર્ચો (ધસો) ૪ હે બેની ? જોહથી સંસારરૂપ પાણીને તરીને પાર ઉતરીએ તેવીરીતે વિવેક રૂપી ચોખાથી પ્રભુને વધાવો. શ્રી વીર-વિજયજી મહારાજ કહે છે કે આ પ્રમાણે શ્રી જૈન શાસનમાં રહેવાથી મંગલમાળા પહેરી શકીએ છીએ.

શિયળ ચૂનડી.

હાંજી શીયલ સુરંગી ચૂનડી.

હાંજી સમકિત પાળો કપાસનો, હાંજી પેંજણ પાપ અદાર;
 હાંજી સૂત્ર ભલું રે સિદ્ધાંતનું, હાંજી ટાળો આઠ પ્રકાર. હાંજી શિં ૧
 હાંજી ત્રણ ગુપ્તિ તાણે તાણો, હાંજી નવીય ભરી નવવાડ.
 હાંજી વાણો વાણો રે વિવેકનો, હાંજી ખેમા ખુટીય ખાય. હાંજી શિં ૨
 હાંજી મૂળઉત્તરગુણ ધ્રુવરા, હાંજી છેડા વણોને ચાર;
 હાંજી ચારિત્ર ચંદો વચ્ચે ધરો, હાંજી હંસક મોર ચકાર. હાંજી શિં ૩
 હાંજી અજબ બિરાજે ચૂનડી, હાંજી કહો સખી કેટલું મૂલ્ય?
 હાંજી લાખે પણ લાખે નહિં, હાંજી એક નહિં સમતોલ; હાંજી શિં ૪
 હાંજી પહેલી ઓઠી શ્રી નેમજી, હાંજી ખીજી રાજુલ નેટ;
 હાંજી ત્રીજી ગજસુકુમાલજી, હાંજી ચોથી સુદર્શન શેઠ હાંજી શિં ૫

હાંજી પાંચમી જંભુ સ્વામીએ, હાંજી છઠી ધનો અણુગાર;
 હાંજી સાતમી મેઘ મુનીસર, હાંજી આઠમી એવંતી કુમાર હાંજી શિ. ૬
 હાંજી સીતા કુંતા દ્રૌપદી, હાંજી દમયંતી ચંદનમાલ;
 હાંજી અંજનાને પદ્માવતી, હાંજી શીયળવતી અતિસાર હાંજી શિ. ૭
 હાંજી અન્નમ બિરાજેરે ચૂનડી, હાંજી સાધુનો શણુગાર;
 હાંજી મેઘમુનીસર એમ ભણે. હાંજી શીયલ પાલો નરનાર હાંજી શિ. ૮

અર્થ:—શીયલ રૂપી સારા રંગવાળી ચુંદડી છે. જે કપાસથી તે ચુંદડી બની છે તે સમક્તિ છે અને તે પાળવા યોગ્ય છે. પોંજણ કરવું તે અદાર પ્રકારના પાપસ્થાન છે. જે દોરાથી તે ચુંદડી વણાય છે. તે સિદ્ધાંત (સૂત્ર) રૂપી દોરો છે અને તે વણવા માટે આઠ પ્રકારના પ્રમાદ ટાળવા જોઈએ. ૧

તે ચુંદડીમાં તાણો તે ત્રણ ગુણિ જાણવી અને નળી તે બ્રહ્મચર્યની નવવાડ છે. વાણો તે વિવેક રૂપી છે અને જે ખાઈમાં ખુંટી કરેલી હોય છે તે ક્ષમા રૂપી ખાઈ છે. ૨

ચુંદડીની આસપાસ પાંચ મૂલગુણ અને સાત ઉત્તરગુણ રૂપ ધુધરા છે. તેમજ મૈત્રી આદિ ચારભાવનારૂપી ચાર છેડા વણો. તે છેડા વચ્ચે ચારિત્ર રૂપી ચંદ્રમા ધરો અને સમક્તિ રૂપી હંસ, મોર અને ચક્રોર રૂપી છે કે જે ચારિત્ર રૂપ ચંદ્રમાને આહે છે. ૩

આવી ચુંદડી ઘણી અન્નપન્ન રીતે શોભે છે આનું મૂલ્ય હે સખી! કહો કે કેટલું છે? લાખો ધનથી પણ આ મલે તેમ નથી કારણ કે તેની સમાન બીજી કોઈ ચુંદડીજ નથી. ૪

આ ચુંદડા પહેલી શ્રી નેમનાથ ભગવાને ઓઢી, ખીજી ખરે-
ખર રાજમતીએ ઓઢી, ત્રીજી ગજસુકુમાલે અને ચોથી સુદર્શન-
શેઠે ઓઢી, પાંચમી જંભુસ્વામીએ, છઠી ધન્ના અણુગાર-મુનિએ,
સાતમી મેઘમુનીશ્વરે, આઠમી એવંતીકુમારે, તેમજ સીતા,
કુંતા, દ્રૌપદી, દમયંતી, ચંદનબાલા, અન્નાસુંદરી, પદ્મમાવતી,
અને શીયળવંતીએ સરસરીતે ઓઢી (અર્થાત્ શીયળ ખરોખર પાણ્યુ)
૫-૭આવા પ્રકારની ચુંદડી અદ્ભૂત રીતે દીપે છે તેમજ સાધુના
શણુગાર રૂપે છે. મેઘમુનીશ્વર કવિ એમ કહે છે કે નરને નાર
સવે શિયળ પાળે. ૮

(ધોરણુ ૩ જી) સમ્યક્ત્વ રત્ન વિના સર્વ ક્રિયાનિષ્ફલ

(રાગ—વેલાવલ)

જખલગે સમકિત રત્નકુંપાયા નહિં પ્રાણી, તખલગે નિજગુણુ નવિવધે
તરવિણુ જિમ પાણી. જ તપ સંયમ કિરિયા કરો, ચિત્ત રાખો ઠામ;
દર્શન વિણુ નિષ્ફલ હોએ, જિમવ્યોમે ચિત્રામ. જ. ૨ સમકિત વિરાહત
જીવને, શિવસુખ હોએ કેમ? વિણુહેતેં કાર્ય ન નં પજે, મૃદ્ધ વિણુ ધટજેમ
જ. ૩ પરંપરા કારણુ મોક્ષકો, એ છે સમકિત મૂલ; શ્રેણિક પ્રમુખ તણી
પરેં, હોય સિદ્ધિ અનુકુલ. જ, ૪ ચારે અનંતાનુંખધીઆ, ત્રિક દર્શન-
મોહ; જ્ઞાન કહે જે ક્ષય કરે, વંદુ તેહ જીતકોહ. જ. ૫

લાવમંદિર.

સમકિત દ્વાર ગભારે પેશતાજી, પાપ પડલ ગયાં દૂરરે;
માતા મરદેવીનો લાડલોજી, દીકાં આનંદ પૂરરે સમકિત ૦ ૧

આયુર્વર્જિત સાત કર્મનીજી, સાગર કોડકોડા હીનરે;
 સ્થિતિ પ્રથમ કરણે કરીજી, વીર્ય અપૂર્વ મોગરહીનરે સ૦ ૨
 ભુંગળ ભાંગી આઘ કપાયનીજી, મિથ્યા મોહની સાંકળ સાથરે; *
 બાર ઉઘાડ્યાં શમ સંવેગનાજી, દીઠા શ્રી અનુભવ ભવિયજી નાથરે. સ૦ ૩
 તોરણ બાંધ્યાં જીવદયા તણાંજી, સાથીઓ પૂર્યો શ્રદ્ધા રૂપરે;
 ધુપધટા પ્રભુ ગુણ અનુમોહનાજી, દીપ મંગળ આઠ અનૂપરે. સ૦ ૪
 સંવર પાણીએ અંગ પખાળીયાજી, કેશર ચંદન ઉત્તમ ખ્યાનરે;
 આત્મરૂચિ મૃગમદ મહમહેજી, પંચાચાર કુસુમ પ્રધાનરે. સ૦ ૫
 ભાવે પૂજેરે પાવન આતમાજી, પૂજે પરમેશ્વર પરમ પવિત્રરે;
 કારણયોગે કારણ તીપજેજી, ક્ષમા વિજય જિન આગમ રીતરે સ૦ ૬

બોધિબીજ વિના બધી ક્રિયા ગદ્દામજુરી છે.
 (રાગ-ધન્યાશ્રી)

હોડતાં હોડતાં પંથ કપાય તો, જુઓ ધાંગી ધર ઉંટ;
 દિન સાંજમેં હોડતાં દિંડે, થાકી જાવે ત્રુટ હો સમજી
 જ્ઞાન નયન નિજ ખોલો. હો સમજી. ૧
 કર્ણે પાર ઉતરણી કહીને, જગને જૂઠ સમજાવે;
 જ્ઞાન સહિત જેમ રાત અધારી, પરમારથ કેમ પાવે ? હો સમજી. ૨
 સાંસદસ વર્ષેતો તાપસ, બાળ તપસ્વી કહીયો;
 દેવપણામાં જ્ઞાન જો પામ્યો, તો ભવ એકજ રહીયો હો સમજી. ૩
 જ્ઞાન સહિત જે ક્રિયા કરે તે, હોય કલ્યાણને કાળે;
 એકાંત જ્ઞાન તણો આરાધક, નિજ ગુણમાં નિત રાજે હો સમજી. ૪

સત્ર રહસ્યને સમજી શાણા, કરો ક્રિયા બલે સાચી;
 બોધિબીજ વિન ગદ્દા મળૂરીમાં, મત રહેજો કાઈ રાચી હો સમજી. ૫
 ભેદાભાવ છે જ્ઞાન દર્શનમાં, પ્રથમ દર્શન પછી જ્ઞાન;
 વિનય સહિત શ્રી સદ્ગુરુસેવી, પામે પદ નિર્વાણ હો સમજી ૬

શ્રી મહાવીર પ્રભુનું સ્તવન.

સાધક દશા સાધ્ય કરી સિદ્ધતા અપાવો.

(કડવાની દેશી)

તારહોતાર પ્રભુ ? મુજ સેવક બણી, જગતમાં એટલો સુજશ લીજો;
 દાસ અવગુણુ ભર્યો બણી પોતાતણો, દયાનિધિ ! દીનપર દયાકીજો તા. ૧
 રાગદોષે ભર્યો મોહ વૈરી નડ્યો, લોકની રીતમાં ઘણુંયે રાતો;
 ક્રોધવશ ધમધમ્યો શુદ્ધ ગુણુ નવિરમ્યો, ભમ્યો ભવમાંહિહું વિષયમાનો ૨
 આદર્યો આચરણુ લોકઉપચારથી, શાસ્ત્ર અભ્યાસ પણ કોઈ નકી;
 શુદ્ધ શ્રદ્ધાન નિજ આત્મ અવલંબિનુ, તેહવો કાર્ય તિણુ કાન સીધો. ૩
 સ્વામી દર્શન સમોનિમિત લહી નિર્મલો જો ઉપાદાન એ શુચિન થાશે;
 દોષદો વસ્તુનો અહવા ઉઘમ તણો, સ્વામીસેવા સહી નિકટલાશે તા. ૪
 સ્વામીગુણુ ઓળખી સ્વામીને જો ભજો, દર્શનશુદ્ધતા તેહ પામે;
 જ્ઞાન ચારિત્ર તપ વીરું ઉલ્લાસથી, કર્મજીવી વસે મુક્તિ ધામે તા. ૫
 જગત વત્સલ મહાવીર જીનવર સુણી, ચિત્ત પ્રભુ ચરણુને શરણુ વાસ્યો;
 તારજો આપજી ! ત્રિશ્દનિજ રાખવા, દાસની સેવના રખે જોશોતા. ૬
 વિનાતિ માનજો શક્તિ એમ આપજો, ભાવસ્યાદ્વાદતા શુદ્ધ ભાસે;
 સાધી સાધક દશા સિદ્ધતા અનુભવી, દેવચંદ્ર વિમલ પ્રભુતા પ્રકાશેતા. ૭

શ્રી સિદ્ધાચલજીનું સ્તવન (નવાણું યાત્રાનું)

જાત્રા નવાણું કરીએ, વિમલ ગિરિ, જાત્રા નવાણું કરીએ.
 કાડી સહસ લવ પાતિક તૂટે, શેત્રુંજ સામોડગ ભરીએ. શે. ૦
 પૂરવ નવાણું વાર વિમલ ગિરિ, રૂપલ જીજ્ઞસમોસરીએ. શે. ૧
 પુંડરીકપદ્મપીએ હરખે, અધ્યવસાય શુભધરીએ. શે. ૦
 સાત છટ્ટદોય અક્રમ તપસ્યા, કરી ચઢીએ ગિરિવરીએ. શે. ૨
 પડ્મમણી દોય વિધિયું કરીએ, પાપ પડલ પરિહરિએ. શે. ૦
 ભૂમિ સંચારો નારી તણો સંગ, દૂર થકી પરિહરિએ. શે. ૩
 એકલ આહારીને સચિત્ત પરિહારિ, ગુરૂ સાથે પદ અનુસરીએ. શે. ૪
 કલીકાલે એ તીરથ મોટું, પ્રવહણુ જિમ ભરદરીએ. શે. ૫
 ઉત્તમ એ ગિરિવર સેવંતા, પદ્મ કહે ભવ તરીએ. શે. ૬

શ્રી પાર્શ્વનાથ જિન સ્તવન.

નિરૂપાધિક વીતરાગ મૂર્તિ.

(દેહી દેહી નણુંદ હડીલી-એ દેશી અથવા થઇ પ્રેમ વશ પાતળીયા)
 શ્રી પાસજી પ્રગટ પ્રભાવી, તુજ મૂરતિ મુજ મન ભાવીરે,
 મન મોહના જિનરાયા, સુરનર કિજર ગુણુ ગાયારે. મન. ૧
 જે દિનથી તુજ મૂરતિ દિડી, તે દિનથી આપદાનીડી;
 મુખ મટકાળું સુપ્રસન્ન, દેખત રીઝે ભવી મન્નરે. મન. ૨
 સમતારસ કેરાં કયોના, નવણા દીકે રંગ રોલા;
 હાથે ન ધરે હથિયાર, નહિં જપમાત્રાનો પ્રચારરે. મન. ૩
 ઉત્સંગે ન ધરે રામા, તેહથી ઉપજે સવિકામા;
 ન કરે ગીત વૃત્તના ચાળા, એતો પ્રસક્ત નટના ચાળારે. મન. ૪

આપે ન બળવે વાળાં, ન ધરે વસ્ત્ર જીરણ સાળાં;
એમ મૂરત તુજ નિરૂપાધી, વીતરાગ પણે કરી સાધીરે. મન. ૫.
કહે માનવિજય ઉવઝાયા, મેં અવલંબ્યા તુજ પાચારે. મન. ૬

પ્રતિક્રમણ સૂત્રોના સંક્ષેપ હેતુઓ.

૧—નવકાર—(પંચપરમેષ્ઠિ નમસ્કાર સૂત્ર) આ સૂત્રમાં ૧ આરહંત ૨ સિદ્ધ ૩ આચાર્ય ૪ ઉપાધ્યાય ૫ સાધુ એ પાંચ પરમેષ્ઠિને નમસ્કાર કરવામાં આવ્યો છે તેથી સર્વ પાપ તથા સંકટો દૂર થાય છે.

૨—પંચિદિગ્ધ—આમાં આચાર્યના જ્ઞાતીશ ગુણો બતાવ્યા છે અને તે ક્રિયા કરતાં સ્થાપનાચાર્ય નહોય ત્યારે પુસ્તક કે નવકાર-વાલીની સ્થાપના સ્થાપતી વખતે બોલાય છે.

૩—પંચાંગપ્રણિયાતસૂત્ર—(ખમાસમણ્ય)—આથી બેસા-થલ, બે હાથ અને લલાટ એ પાંચ અંગથી દેવગુરુને નમસ્કાર કરાય છે.

૪—સુગુરુ મુખસાતા પૂજા (ધ્વજકાર) આથી સુગુરુને મુખસાતા પૂજાય છે.

૫—ધરિયાવહિયં—આ સૂત્રથી રસ્તામાં જતાં આવતાં જીવ વિગેરે પગ નીચે ચંપાવાથી જે દોષ લાગ્યા હોય તે દોષો દૂર કરવામાં આવે છે.

૬—તસ્મદિતરી—આ સૂત્રથી ધરિયાવહિયં પદિક્રમતાં પશુ, બાકી દોષો રહ્યા હોય તે વિશેષ શુદ્ધ કરાય છે.

૭—અન્નતથ—કાઉસ્સગ્ગાના સોલ આગાર (હુટ)નું વર્ણન છે અર્થાત્ એવા કારણો થયા હોય તો પણ કાઉસ્સગ્ગ ભાંગે નહિ.

૮—નામસ્તવ—(ભોગસ્સ) આ સૂત્રમાં ચોવીશ તીર્થકરોની નામ વાર સ્તુતિ છે. તેથીજ તેનું નામ નામસ્તવ રાખવામાં આવ્યું છે.

૯—કરેમિભતે—આ સામાયિક લેવાનું પચ્ચખાણુ છે. એમાં સામાયિક કરતી વખતે સમભાવમાં રહેવા પૂર્વક સંસારની કાંઈપણુ કથાન કરવી તે બતાવ્યું છે. સમ્-આય-સમ્-સમતા અથવા જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તેનો આય-લાભ એટલે કે સમતાનો કે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રનો લાભ થાય તે સામાયિક.

૧૦—સામાઇઅ વયળુ-તો—આ સામાયિક પારવાનું સૂત્ર- છે ને તેમાં સામાયિક કરતી વખતે શ્રાવક સાધુની માફક બે ધડીનું ચારિત્ર હોવાથી ગણાય છે તે બતાવવા સાથ વારંવાર સામાયિક કરવું એમ બતાવ્યું છે.

૧૧—જગચિંતામણિ—આ ચૈલવન્દન ગૌતમસ્વામી મહારાજે રચેલ છે ને તેમાં અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર રહેલ ચોવીશ તીર્થકરો તથા ખીજ પણ તીર્થકરો ને તીર્થોને નમસ્કાર કરવામાં આવ્યો છે.

૧૨—જંકિંચિ—આમાં જે કોઇ નામરૂપે તીર્થ હોય તેને તથા ત્રણ લોકમાં રહેલી પ્રતિમાઓને નમસ્કાર કરવામાં આવ્યો છે.

૧૩—નમુત્થુલું—(શકસ્તવ) આ :સૂત્ર ઈંદ્રમહારાજે રચેલું છે તેમાં દ્રવ્યજ્ઞિન તથા ભાવજ્ઞિનને નમસ્કાર કરવામાં આવ્યો છે.

૧૪—જવંતિ ચેઈઆઈ—આમાં ત્રણ લોકની પ્રતિમાઓને નમસ્કાર કર્યો છે.

૧૫—જવંત કેવિ સાહુ—આ સૂત્રમાં ભરત, ઔરવત, ને મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં રહેલાં સાધુ-સાધ્વીઓને નમસ્કાર કરવામાં આવ્યો છે.

૧૬—નમોઽહંત—આમાં અરિહંત વિજેરે પાંચ પરમેષ્ઠિઓને નમસ્કાર કર્યો છે. આ સૂત્ર શ્રી સિદ્ધસેનદિવાકરજીએ રચેલ છે ને તે પૂર્વાન્તર્ગત છે.

૧૭—ઉવસગ્ગહર—આ સૂત્ર શ્રી ચૈદ્યપૂર્વધરભદ્રપાહુ સ્વામીજીએ રચેલ છે ને તે શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુનું ગુણસ્તુતિરૂપ સ્તવન છે તે સર્વ સંકટોને દૂર કરનાર તથા મહાન્ પ્રભાવિક છે.

૧૮—જયવીરરાય—આમાં પ્રભુ પાસે કેટલીક ઉત્તમ પ્રાર્થના કરેલ છે. તથા નિયાણું (મોક્ષની ઈચ્છા સિવાય કાંઈપણ સંસારના ફળની ઈચ્છા કરવી તે બાધા, આખડી રાખવી તે) નહિ બાંધવું તે દર્શાવ્યું છે.

૧૯—અરિહંત ચેઈઆણું—(ચૈલસ્તવ) આમાં જ્યાં દેવવંદન કરતાં હોઈએ તે એક દહેસાની પ્રતિમાઓને વંદન કરવામાં આવેલ છે.

૨૦—કદલાણુકંઠ—આ થોયનીચાર ગાથા છે. પ્રથમ થોયમાં શ્રીરૂપભદ્રેવ, શાન્તિનાથ, નેમિનાથ, પાર્શ્વનાથ તથા મહાવીર સ્વામીની સ્તુતિ છે. બીજીમાં ચોવીશે તીર્થકરોની, ત્રીજીમાં જ્ઞાનની, ચોથીમાં શ્રુતદેવી સરસ્વતીની સ્તુતિ છે.

૨૧—સંસારદાવા—આમાં શ્રી મહાવીર સ્વામીની સ્તુતિ છે તથા શ્રીમાનહરિભદ્ર સુરિશ્વરજીએ રચેલ છે. આમાં એકે જોડાક્ષર નથી.

૨૨—પુખ્ખરવરદી—(શ્રુતસ્તવ) આમાં વિચરતા તીર્થકરે તથા જ્ઞાનની સ્તુતિ છે.

૨૩—સિદ્ધાણુબુદ્ધાણુ (સિદ્ધસ્તવ)—આમાં પહેલી ગાથામાં સર્વ સિદ્ધ, બીજી તથા ત્રીજી ગાથાથી મહાવીર પ્રભુ, ચોથી ગાથાથી નેમિનાથ, ને પાંચમી ગાથાથી અષ્ટાપદ પર્વતપર બિરાજમાન ચોવીશ તીર્થંકરની સ્તુતિ છે.

૨૪—વેયાવચ્ચગરાણુ—આ સૂત્રથી જૈન શાસનની વેયાવચ્ચ કરનાર સમ્યક્ષિ દેવોની આરાધના કરવામાં આવે છે.

૨૫—ધચ્છામિઠામિ—આથી આખા દિવસમાં લાગેલા પાપને સામાન્ય રીતે જાહેર કરી તેની માફી માંગવામાં આવે છે.

૨૬—નાણુમિ—આ આઠ ગાથામાં જ્ઞાનાદિ પાંચ આચારનાં બેદો બતાવ્યા છે.

૨૭—વાંદણાં (સુગુરવંદન)—આથી સુગુરને વંદન કરી તેમની પ્રત્યે થયેલા દોષોની માફી માંગવામાં આવે છે. આ સૂત્રનું બીજું નામ દ્વાદશાવર્તવંદન કહેવાય છે. વાંદણાં દેતી વખતે ગુરુ સંબંધી તેત્રીશ આશાતના ત્યાગ કરવી જોઈએ.

૨૮—સાતલાખ—આ સૂત્ર ચોરાશી લાખ ચોનીવાળા જીવો હણ્યા હોય તે પાપ ફોગટ કરવા માટે કહેવામાં આવે છે.

૨૯—અઠાર પાપસ્થાપક—આમાં પાપ અઠાર પ્રકારે બંધાય છે તેના નામ છે તથા તેવી રીતે લાગેલાં પાપની માફી માંગવામાં આવી છે.

૩૦—સુધરુસવિ—આમાં લાગેલાં પાપોની દુઃકાણુમાં માફી માંગવામાં આવી છે.

૩૧—વંચિતાસૂત્ર (આવક પ્રતિક્રમણસૂત્ર)—આથી આવકનાં બાર વ્રતમાં લાગેલા અતિમારો (દોષો) ને બહુ દિલગીરી સાથે

વિસ્તારથી જાહેર કરી તેવા દોષો ફરી ન થાય તેમ ઇચ્છી તે બાબત માફી માંગી છે.

૩૨—અપહ્વાનક્રમો (ક્ષામણિકસૂત્ર)—આથી ગુરુમહારાજ પ્રત્યે આપણાથી જે જે અપરાધ થયા હોય તે જાહેર કરી તેમની પાસે માફી માંગવામાં આવે છે.

૩૩—આચર્યિયર્થવજ્રજાયે—આમાં આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, સ્વધર્મીબંધુ, સકળરૂંધ્ર તેમજ સર્વ જીવો ઉપર જે ક્રોધ થયો હોય તથા બીજા કાંઈપણ અપરાધ થયા હોય તેની માફી માંગવામાં આવી છે.

૩૪—નમોઽસ્તુ—આ શ્રી વીરપ્રભુની સ્તુતિ ચૈત્યવંદનરૂપે છે ને તે સાંજે દેવસી પ્રતિક્રમણમાં બોલાય છે. અને તેમાં સંસ્કૃત ત્રણે શ્લોકો જુદા જુદા રાગના છે.

૩૫—વિશાલલોચન (પ્રાભાતિકવીરસ્તુતિ)—આપણુ શ્રી વીર પ્રભુની સ્તુતિરૂપ ચૈત્યવંદન છે. તે સવારે રાષ્ટ્રપ્રતિક્રમણમાં કહેવાય છે.

૩૬—મુખ્યદેવયા—આ શ્રુતદેવતાની સ્તુતિ છે. (પુરૂષો માટે)

૩૭—જીસેખિ-તે—આ ક્ષેત્રદેવીની સ્તુતિ છે.

૩૮—કમલહલ—આ શ્રુતદેવીની સ્તુતિ છે અને તે સ્ત્રીઓ કહે છે.

૩૯—યસ્યાઃક્ષેત્રં—આ ક્ષેત્રદેવતાની સ્તુતિ છે.

૪૦—જ્ઞાનાદિ—આભુવનદેવીની સ્તુતિ છે.

૪૧—અદ્વાર્ધજ્ઞેષુ (મુનિવંદન સૂત્ર)—આથી અઢીદ્વીપમાં રહેલા મુનિઓને નમસ્કાર કરવામાં આવે છે.

૪૨—વરકનક—આથી એકસો સીત્તેર તીર્થ કરાને વંદન કરવામાં આવે છે.

૪૩—લઘુશાન્તિ—શ્રી નાડુલ નગરમાં મરડી દૂર કરવા શ્રીમાન્ માનદેવસૂરિજીએ આ સ્તોત્ર રચ્યું છે. એને લણુવાથી સાંભળવાથી તથા એનાથી મંત્રેણું પાણી છાંટવાથી સર્વ રોગો દૂર થાય છે ને શાંતિ ફેલાય છે.

૪૪—ચઉકકસાય—આ શ્રી પાર્શ્વનાથનું ગુણસ્તુતિરૂપ ચૈલવંદન છે.

૪૫—ભરહેસર—આમાં સવારમાં નિરંતર પ્રભાતમાં રમરજી કરવા લાયક શ્રેષ્ઠ બ્રહ્મચર્યવાલા પ્રભાવિક પુરુષો તથા પવિત્ર સતી સ્ત્રીઓનાં નામો ગણાવ્યા છે. આ સૂત્ર નિરંતર પ્રભાતમાં લણુવું જોઈએ.

૪૬—મ-હુજીજાણું (શ્રાવકદિનકૃત્યસંગ્રાહ)—આમાં શ્રાવકને નિલ કરવાં યોગ્ય છત્રીશ ઉત્તમોત્તમ કર્તવ્યનું વર્ણન કર્યું છે.

૪૭—સકલતીર્થ (તીર્થવંદનાસૂત્ર)—આમાં ત્રણબોકમાં આવેલ શાશ્વતાં તથા અશાશ્વતાં ચૈત્યો તથા તેમાં રહેલી પ્રતિમાઓની સંખ્યા બતાવી તેઓને નમસ્કાર કર્યો છે. આ શ્રીજીવવિજયજીનું કરેલું છે.

૪૮—રેનાતરયા—આ શ્રી બાલચંદ્રસૂરિ કે જે શ્રીમદ્દેમચંદ્રાચાર્યજીના શિષ્ય હતા તેમની રચેલી મહાવીર સ્વામીની સ્તુતિ છે. ને તે પપ્ખી, ચોમાસી સંવચ્છરી પ્રતિક્રમણમાં કહેવાય છે.

૪૯—સકલાહર્ત—શ્રી દેમચંદ્રાચાર્યજીનું રચેલું આ ચૈલવંદન છે એમાં જુદા જુદા શ્લોકથી ચોવીશ તીર્થકરની સ્તુતિ કરી છે. ને

તે પખખી ચોમાસી તથા સંવચ્છરી પ્રતિક્રમણમાં ચૈત્યવંદન તરીકે કહેવાય છે.

૫૦-અજિતશાન્તિસ્તવ-શ્રી નંદિષેણ સૂરિનું રચેલું આ શ્રી અજિતનાથને શાન્તિનાથનું સાથે સ્તવન છે. શ્રી શત્રુંજય પર્વતપર આ બંને પ્રભુના દહેરાં સામસામાં હતાં પણ આ સ્તવન રચી બોલાતી વખતે એક હારમાં આવી ગયાં એમ કહેવાય છે.

૫૧-બૃહદ્શાન્તિ-ભગવાન જન્મે છે ત્યારે તેમને મેરૂ પર્વતપર નહરાવવા ઇંદ્રો ને દેવો લઈ જાય છે. ત્યાં તેમને નહરાવ્યા પછી તેઓ આ શાન્તિપાઠ બોલે છે. આમાં અનેક જીવોની અનેક પ્રકારે શાન્તિ ઇચ્છી છે. આ શ્રી નેમિનાથ પ્રભુની માતા શિવાદેવીએ દેવીપણામાં રચી છે એમ કહેવાય છે.

૫૨-સંતિકર-શ્રીમુનિસુંદરસૂરિએ રચેલું આ શ્રી શાંતિનાથનું સ્તવન છે. ને તેમાં સોલ વિદ્યાદેવીઓ, ચોવીશ તીર્થકરના યક્ષ-યક્ષિણી વિગેરે દેવદેવીઓની આપણા રક્ષણ માટે પ્રાર્થના કરવામાં આવી છે.

૫૩-અતિચાર-આ પખખી ચોમાસી તથા સંવચ્છરી પ્રતિક્રમણ વખતે શ્રાવકના બાર વ્રતમાં લાગેલા દોષો દૂર કરવા માટે બોલવામાં આવે છે. તેમાં નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે અધિકારો છે-

જ્ઞાનાચાર-જ્ઞાનને જણવું તથા બણાવવું.

દર્શનાચાર-સમક્ષિત પાળવું તથા પળાવવું તે.

ચારિત્રાચાર-સંજમ પાળવું તથા પળાવવું તે.

સમકિત-સુદેવ, સુગુર, સુધર્મની પરીક્ષા કરી તે ઉપર આસ્થા રાખવી તે

પહેલું વ્રત-કોઇપણ પ્રાણીને મારવા નહિ તે.

બીજું વ્રત-ખોટું બોલવું નહિ તે

ત્રીજું વ્રત-ચોરી ન કરવી તે.

ચોથું વ્રત—બ્રહ્મચર્યનો નિયમ કરવો (પોતાની સ્ત્રીથી સંતોષ કરવો તે).

પાંચમું વ્રત-ધન, ધાન્ય, સોનું રૂપું, ધર, હાટ વિગેરેનું પ્રમાણ કરવું તે.

છઠું વ્રત—જીંદગી સુધી દિશા તથા ખુણાઓમાં જવાનું પ્રમાણ કરવું તે.

સાતમું વ્રત—ન ખાવા લાયક પદાર્થો તથા પંદર કર્મોદા-નાદિ પાપ વ્યાપારોનો ત્યાગ કરવો અને ખાવા તથા પહેરવા ઓઢવાની ચીજો માટે હંમેશાં નિયમ ધારવા તે.

આઠમું વ્રત—જેથી ફેગટ પાપ લાગે તેવી બાબતો જેવી કે—વિકથા, નિંદા વિગેરે તથા રમવા જેવાની બાબતો જેવી કે નાટક, ભવાયા, ગંજફા, ચોપાટ વિગેરેનો ત્યાગ કરવો તે.

નવમું વ્રત—નિરંતર મનને સમતામાં રાખી સામાયિક કરવું તે.

દસમું વ્રત—આખા દિવસમાં દશ સામાયિક કરી ભણવું, ગણવું પણ બીજું વ્યાપારાદિ કામ કાંઈ ન કરવું તે, તથા છઠ્ઠાં વ્રતમાં રાખેલી દિશાનો તેમજ બીજાં વ્રતોનો પણ સંક્ષેપ કરવો.

અગ્યારમું વ્રત—મહિનામાં પર્વ ૬ તિથી (આઠમ ચઉદશ) ના દિવસે પોસહ કરવો તે.

બારમું વ્રત—પોસહને પારણે મુનિરાજને વહોરાવી પછી જમવું તે.

સંલેષણા—મરણ વખતે ગતિ સુધારવા માટે વ્રત પચ્ચ-ખખાણુ કરવાં તે.

ખાદ્યતપ—જેને ખીજઓ જોઈ શકે તેવો ઉપવાસ વિગેરે તપ કરવો તે.

અભ્યંતર તપ—જેને ખીજઓ ન જોઈ શકે તેવો આ લોચણુ (પત્રાતાપ) વિનય, વૈયાવચ્ચ, સ્વાધ્યાય વિગેરે તપ કરવો તે.

વીર્યાચાર—સામાયિક, પ્રતિક્રમણ, દેવ પુજા વિગેરે ધર્મની ક્રિયાઓ તથા કાર્યોમાં પોતાની શક્તિનો સારો ઉપયોગ કરવો તે.

આ સર્વમા જે દોષો લાગ્યા હોય તે અતિચારમાં બતાવ્યા છે. આ સર્વના મહીને ૧૨૪ અતિચાર થાય છે તે નીચે પ્રમાણે—

બાર વ્રતના દરેકના પાંચ અતિચાર, એટલે ૬૦ અને સા-તમાભોગોપભોગવ્રતમાં પાંચ કર્મ, પાંચ વાણિજ્ય, પાંચ સામાન્ય એમ પંદર કર્માદાનના અતિચારો આવે છે એટલે ૬૦=૧૫=૭૫ જ્ઞાનાચારના ૮ દર્શનાચારના ૮ ચારિત્રાચારના ૮ તપાચારના ૧૨ વીર્યાચારના ૩ એમ પાંચ આચારના મળીને ૩૯ અતિચાર થાય છે ૭૫=૩૯=૧૧૪ તેમાં પાંચ સમકીતના તથા પાંચ સંલેષણા વ્રતના મેલવવાથી ૧૨૪ અતિચાર થાય છે.

૫૪-તિશ્યપહુત—(સપ્તાતશત સ્તોત્ર)—આ સ્તોત્રમાં એકસો સિતેર તીર્થંકરની સ્તુતિ છે અને તેની શ્રીમાનદેવસૂરીએ શ્રી સંઘમાં વ્યંતરે કરેલ ઉપદ્રવ દૂર કરવા માટે રચના કરેલ છે.

૫૫—નમિઉણુ—(મહાભયહર સ્તોત્ર)—શ્રી માનતુંગસૂરિએ રચેલું શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુનું આ સ્તોત્ર છે તે સ્થિર મને ભણુંવાથી મ્હોટા મ્હોટા ભય તથા રોગો નાશ થાય છે તેમજ આ સ્તોત્રમાં અઢાર અક્ષરનો મંત્ર ‘ નમિઉણપાસવિસહરવસહજિણફુલિંગ ’ છે તે સહિત પાર્શ્વનાથ પ્રભુનું જે સ્મરણ કરે તેના ૧૦૮ રોગો નાશ પામે છે.

૫૬ ભક્તામરસ્તોત્ર-શ્રીમાન માનતુંગસૂરિએ રચેલું શ્રી રૂપમદેવ પ્રભુનું સ્તોત્ર છે. આ સૂરિએ માલવદેશનાં ઉજ્જયિની નગરીમાં વૃદ્ધભોજરાજની સલામાં શૈવમતવાળા પંડિતોએ અહીં-કારથી કહ્યું. કે અમારા મત સિવાય જૈનમાં કોઈ વિદ્વાન કે મંત્ર-શક્તિ બાણુકાર છેજ નહિ જ્યારે રાજાએ જૈનોને પુછ્યું ત્યારે જૈનોએ પોતાના ગુરૂ માનતુંગાચાર્ય અદ્ભુત મંત્રશક્તિ ધરાવનાર તથા પંડિત છે. રાજાએ તેમને સલામાં બોલાવીને મંત્ર શક્તિ બાણુવા પગમાં ૪૨ બેડીઓ પહેરાવી જેમ જેમ શ્લોકો રચતા ગયા તેમ તેમ બેડીઓ તુટતી ગઈ. આ ઉપરથી રાજા અત્યંત જૈનધર્મમાં શ્રદ્ધા-યુક્ત થયો. ને જૈન ધર્મની સારી પ્રશંસા તથા ચઢતી થઈ આ સ્તોત્ર ભણવાથી દરેક કાર્યો સિદ્ધ થાય છે. આ સ્તોત્રના દરેક શ્લોકનાં જુદા જુદા મંત્રો જુદા જુદા ફલો આપનાર છે, તથા મહા પ્રભાવિક છે

૫૭—કલ્યાણમંદિરસ્તોત્ર—શ્રીસિદ્ધસેનદિવાકરજીએ રચેલ શ્રી પાર્શ્વ પ્રભુનું આ સ્તોત્ર છે, ઉજ્જયિની નગરીમા મહાકાલ નામના જૈન મંદિરમાં પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા હતી તેના ઉપર બ્રાહ્મણોએ દ્વેષથી શિવલિંગ કરી ઢાંકી દીધી હતી, સિદ્ધસેનદિવાકરજી ત્યાં ગયા ને તે મંદિરમાંજ આ સ્તોત્ર રચ્યું. અગ્યારમો શ્લોક યસ્મિન્નહર પ્રમુતયોડપિ—રચતાં તે શિવલીંગ કાઢ્યું ને પ્રતિમા પ્રગટ થઇ. આ સ્તોત્ર ભણુવાથી દરેક પ્રકારનાં સુખ મને છે તથા ઇચ્છિત કાર્યો સિદ્ધ થાય છે.

૫૮ રતનાકર પચ્ચીશી—રતનાકર સુરિજીએ આમાં આત્મ-નિંદાદ્વારા પ્રભુ સ્તુતિ કરેલ છે. આ સુરિજીને અંગે એમ કહેવાય છે કે તેઓ પ્રથમ ચારિત્રમાં ધણા શિથિલ હતા. પણ પાછળથી સુંધરી જઈ ધણો પશ્ચાતાપ કર્યો હતો ને પોતાના દોષો તથા અવગુણોની નિંદા રૂપ આ પચ્ચીશી રચી હતી, આમાં છેવટે સમ-કિતની માંગણી કરેલ છે.

સુરતશહેરમાં જેજે સૂત્રો વંચાયા તથા હાલ
વંચાયછે તે સંખંધી દુકંદિગ્દર્શન.

(આજ સકલદિન ઉગ્યોમ્હારે—એરાગ)

પ્રખત્ર પુણ્યોદયથી આ પુરના, જૈનસંઘસમુદાયનેરે;
સદ્ગુર્યોગમલ્યો અતી સુખકર, ત્રિદ્વાંતવાચનયોગ સાથેરે, પ્ર. ૧

- વર્તમાન સમયે વંચાતી, વાચનશૈલી સુરસજરીરે; :
 ભૂતસમયનું સ્મરણ કરાવે, અંકિત થશે ઇતિહાસમાં, પ્ર.-૨
- શાસ્ત્ર ઉદ્ધારની લબ્ય રીતિને, ગ્રહી શુદ્ધ શોધન કરીનેરે;
 અતીવ પ્રચાર કર્યો સવિ સંધમાં, શાસન પ્રેમ હૃદય ધરીરે, પ્ર.-૩
- વાંચનારંભથી આજસુધીમાં, સૂત્રો આ પુરમાં વંચાયરે;
 વિશેષાવશ્યકને ઔપપાતિક^૨, અનુયોગદ્વાર સુતત્વભર્યુ^૩રે. પ્ર.-૪
- શ્રમણાચાર સમ્યક્ સંસૂચક, આચારાંગ સૂત્ર સંપૂર્ણ થયું રે;
 અદારહજાર પદો છે જોહના, પ્રથમ અંગ ગણાયેરે, પ્ર.-૫
- ઠાણાંગસૂત્ર જે અંગ ત્રીણું છે, બહેતિર સહસ પદ માનરે;
 સમાપ્તિ થઇ તેહની નિર્વિદને, જ્ઞાનગંગાપય સિંચ્યુ^૪રે પ્ર.-૬
- આધુનિક સમયે સૂત્ર આવશ્યક, વાચનામૃતરસ વરસેરે;
 જ્ઞાનારાધનભૂત જ્ઞાનપંચમી દિન, શુભારંભ નંદીસૂત્રનો થયોરે પ્ર.-૭
- લવસાયરમાં હુબતી હમારી, નૌકા કર ગ્રહી તારોરે;
 રતનત્રયી આરાધક આપ છો, અમને પણ તુમ સમકરોરે પ્ર.-૮
- દેશનાપીયુષની દિવ્ય ધારાને, અમ અંતરમાં સિંચીરે;
 પુનરાગમન નવિથાવે તમ કરો, અક્ષય અનંત સુખ અર્પીરે પ્ર.-૯
- (જ્ઞાનપંચમી સોમવાર ૧૯૭૪)

જૈનધર્મ સર્વધર્મોત્કૃષ્ટ શાથી ગણાય છે.

(સખી દવ્યન મહિંમન ઓહનને-એ રાગ અથવા ત્રોટક છંદ)

સત્ત્વસુધારસ સુદીરતા, જનભાષિતધર્મમહીં વિકસી;
 સર્વધર્મતત્ત્વમાં અવલોકા, કદી દીદી ન એહવી કેઇ પથે. ૧
 અષ્ટાદશ દ્વષણ જન્હાં ન મિલે, ચતાં દર્શન મુદ્રા શાન્ત દીસે;
 કરી સત્ય સિદ્ધાંત તણી રચના, એવા દેવ જે ધર્મ મહીં દીસતા. ૨
 પંચાચાર શુદ્ધ સદા પાલે, વલી પંચમહાવ્રત જે ધારે;
 કરે રત્નત્રયીઆરાધનતા, કષ્ટકારીપરીસહને સહતાં. ૩
 પંચેન્દ્રિય નિગ્રહમાંહિ પૂરા, શુદ્ધ સંયમયોગમહિં જે શ્રરા;
 તત્ત્વવૃષ્ટિ ભવિકપર નિત્ય કરે, એવા ગુરુ જે ધર્મ મહીં દીસતા. ૪
 પંચમહાવ્રત જેહમાં મુખ્ય કહ્યા, વલી દ્વાદશ આધ્ય વ્રતો સંગ્રહ્યા;
 કરી શ્રવણ વર્તન શુદ્ધ જેધારે, શુભ શાન્તિ નિકેતન તેહિ લહે. ૫
 સુદેવ-સુગુરુપર પ્રાપ્તિ થઇ, વલી જૈનધર્મસામગ્રી મલી;
 સાંસારિક તાપ ત્રિવિધ દલે, જૈનધર્મની શ્રેષ્ઠતા તેથી ભણે. ૬

(કાર્તિકશુક્લચતુર્દશી-૧૯૭૪) (પુ. જ. મહેતા.)

૧૨	વાસુપૂજ્યસ્વામી	પાડો	રાતો
૧૩	વિમલનાથ	બૂંડ	પીળા
૧૪	અનંતનાથ	સીંચાણો પક્ષી	"
૧૫	ધમનાથ	વજ્ર	"
૧૬	શાંતિનાથ	હરણુ	"
૧૭	કુંથુનાથ	બકરો	"
૧૮	અરનાથ	નંદાવર્ત સાથાયો	"
૧૯	મલ્લિનાથ	કળશ	લીલો
૨૦	મુનિસુત્રન સ્વામી	કાચળો	કાળો
૨૧	નમિનાથ	લીલું કમળ	પીળા
૨૨	નેમનાથ	રાંખ	કાળો
૨૩	પાર્શ્વનાથ	સપ	લીલો
૨૪	મહાવીરસ્વામી	સિંહ	પીળા

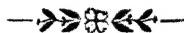
નવ પદનાં નામ.

	વર્ણ.
૧ અરિહંત	ધોળો
૨ સિદ્ધ	રાતો
૩ આચાર્ય	પીળા
૪ ઉપાધ્યાય	લીલો
૫ સાધુ	કાળો
૬ દર્શન	ધોળો
૭ જ્ઞાન	"
૮ ચારિત્ર	"
૯ તપ	"

નવે પદનું ધ્યાન કરતી વખતે ઉપર પ્રમાણે વર્ણો ગણવા.

છપાઈ તૈયાર થયેલ છે.

શ્રી નાભાકરાજ ચરિત્ર ગૂર્જર ભાષાન્તર.

આ પુસ્તકમાં શ્રીમાન મેરૂતુંગાચાર્યજીએ રચેલ
મૂળ શ્લોકનું ગુજરાતીમાં ભાષાન્તર કરવામાં આવ્યું
છે. તેમાં દેવદ્રવ્ય વિષયપર નાભાકરાજનું ચરિત્ર ઘણુંજ
સુંદર, આનંદદાયક તથા આગેહુળ રીતે વર્ણન કરેલ
છે. તેમાં પ્રસંગેપાત ૧ ન્યાય સંપન્ન વૈભવ ૨
કર્મેની સિદ્ધિ ૩ જીવ હિંસાથી ઉપજતા અનર્થકારક
પરિણામો ૪ સતસંગતિ વિગેરે વિષયોનું પણ વિવેચન
કરેલ છે જેથી સર્વજન સમૂહને અતીવ પ્રિય તેમજ
આદહાદક થઈ પડે તેમ છે. કીંમત માત્ર પાંચઆના
રાખવામાં આવી છે. એક માસ સુધીમાં લેનારને ચા
આને આપવામાં આવશે. આ પુસ્તક નીચેના ઠેકાણે મલશે.

પુરૂષોત્તમ જયમહાદાસ મહેતા.

ઠાં નાણાવટ પંડેળીપોળ-સુરત.

